



פרשת "שלח לך"
מתוך "ליקוטי שמואל"
מלקט, עורך: ש. אייזיקוביץ
eisikovits1@gmail.com

פרשת שלח לך

לשמוע את מה שמעודד אותי.. (הרב שלמה הלוי שליט"א)

פרשה זו היא אחת מסדרת פרשיות שמספרות על הטעויות והחטאים של דור המדבר. חטא המרגלים הפותח את הפרשה נתפש כגורם המרכזי של אותה "גלות" במדבר "ובניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה". יש להעמיק בפרשת המרגלים גם כדי לשמוע ולהבין כיצד להתמודד עם האתגרים הבסיסים של החיים שבאים בה לידי ביטוי.

מתוך שניים עשר מרגלים שנשלחו לתור את הארץ, היו שניים שלא הסכימו לבטל את דעתם מפני הרוב. כלב בן יפונה ויהושע בן-נון, נלחמו ממש של מנת להביא את התקווה למחנה, ולהשתדל להציל העם מלהיכשל בתחזית ה"שחורה" של שאר המרגלים. כשכולם אמרו נואש - "אי אפשר", הם צעקו "עלה נעלה". כי יכול נוכל לה". כשהמרגלים הוציאו דיבת הארץ רעה - ישנו קול אחר, קול האומר "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה - טובה הארץ מאד מאד".

לצערנו לתוך אווירה חברתית שכזאת אנו נשלחים בכל יום עם הקשיים שיש בו, עם התפישות והאמונה שבנו. אם כך איך אפשר להמשיך בכל המעשים הקטנים שמבטאים את החיבור בינינו להקב"ה?! אנחנו כל כך צריכים את הדוגמה והעידוד של כלב ויהושע שהעזו להאמין ולפעול מתוך התחושות הכי פנימיות שלהם שנבעו מאמונה תמימה בה'.

דוגמא לכך נוכל לשאוב מהמשל הבא: להקה של צפרדעים טיילו להם ביער, ולפתע נפלו שתי צפרדעים לתוך בור עמוק מאוד. יתר הצפרדעים התגודדו יחד סביב הבור. כשהם ראו עד כמה הבור עמוק הן צעקו לצפרדעים שנפלו: " אין לכן שום סיכוי שתצאנה מכאן בחיים... אתן נחשבות כבר למתות... חבל לכן בכלל להתאמץ! " לצפרדעים שנפלו לא היה שום חשק לוותר על חייהן בכזאת קלות. שתי הצפרדעים התעלמו מהצעקות והסימנים של חברותיהן מלמעלה וניסו לקפוץ החוצה בכל כוחן, בשעה שהצפרדעים שמחוץ לבור ממשיכות לצעוק להן ולסמן להן בכל מיני דרכים עם הידיים שאין להן כל סיכוי... "בחיים לא תצאנה מכאן". אחת הצפרדעים מהבור שמעה בעצתן של הצפרדעים ואז אט אט אפסו כוחותיה היא פשוט נכנעה ומתה בקרקעית הבור. הצפרדע השנייה, לא ויתרה, היא ניסתה והמשיכה בכל כוחה בשעה שהצפרדעים מסמנות לה בתנועות וצועקות מפתח הבור, "חבל על המאמץ... אין לך שום סיכוי בעולם הפסיקי את המאמץ והסבל שלך, ופשוט תוותר".

בכל זאת הצפרדע המשיכה לנסות, היא קפצה אפילו חזק יותר... ובסופו של דבר, היא נתנה ניתור כזה חזק והצליחה לצאת החוצה מהבור לקול צהלה של חברותיה. כשהיא יצאה החוצה, שאלו אותה הצפרדעים: איך עשית את זה? הבור היה ממש עמוק... בשפת הסימנים הסבירה להן הצפרדע כי היא חירשת... היא לא שמעה מה אומרים לה, ובטעות פירשה את קריאותיהן הנרגשות כמילות עידוד...

עידוד זה כוח, עוצמה וחוזק. עידוד הוא הכלי החשוב ביותר שמאפשר לנו להרגיש שייכים, בעלי ערך, בעלי יכולות ומעוף, וכל אלו בונים תדמית עצמית חיובית. מהמרגלים אנו למדים שגישה אופטימית לחיים הינה חלק מהאמונה...

שבת שלום ומבורך - א גוט שאבעס

"שלח לך אנשים"

הנה אצל אברהם אבינו כתוב לך לך ופירש רש"י להנאתך ולטובתך, ויש לדקדק איזה הנאה וטובה היה למשה רבנו בשילוח המרגלים, מתרץ האור החיים הק', שהרי נגזר על משה שלא יכנס לארץ כמו שהתנבאו אלדד ומידד "משה מת ויהושע מכניס", וע"י שילוח המרגלים האריך משה ימים עוד ארבעים שנה, וזהו לטובתו.

שלח לך אנשים ויתורו (י"ג - ב')

בזמן שהיה ה"יהודי" הקדוש מפרשיסחא זיע"א אצל רבו ה"חווה" הקדוש מלובלין זיע"א, חלה פעם אחת במחלה קשה, והלך בנו של ה"יהודי" אל ה"חווה", "לבקש ממנו שיתפלל בעד אביו לרפואה שלמה. אמר לו ה"חווה" מלובלין: כתוב בתורה "שלח לך אנשים ויתורו" והעניין הוא, שלפעמים כשרואים בשמים אדם מישראל שכבר גמר את כל עבודתו שהיה לו לעשות בעולם הזה, וכבר תיקן את כל מה שהיה מוטל עליו לתקן, אז הקב"ה שולח אליו אנשים שיסתופפו בצלו, ויסעו אליו לתור את הדרך אשר ילכו בה, ועל ידי כך תהיה לו לאדם זה עבודה חדשה, לתקן את בני ישראל ולהורות להם הדרך הישרה והרצויה, ובזה יוכל להוסיף לחיות עוד בעולם הזה. וכן היה, תיכף נתרפא ה"יהודי" וחזר לבריאותו, ומיד התחילו נוהרים אליו רבים מישראל והלכו לאורו, ונעשה רבן של ישראל..

שלח לך אנשים ויתורו (י"ג - ב')

'פעם שלח הגאון רבי חיים מבריסק, שליחים לאסוף כסף לשיבתו. כשחזרו השליחים, התברר, כי רוב הכסף הלך לצורך הוצאותיהם בדרך, ואילו לשיבה כמעט לא נשאר כלום... אמר להם רבי חיים: כעת הבנתי פשט בפסוק "שלח לך אנשים ויתורו". כששלח משה את המרגלים, נתן להם כסף להוצאות הדרך. אמר לו ה' "ויתורו" - אל תקרא 'ויתורו', אלא ויתורו. שישאירו מעט מעות, ולא יבזבוזו את הכל על הוצאותיהם...

חטא המרגלים (שיחת השבוע גליון 1432)

החלטות אנושיות אינן מתקבלות על-ידי הזנת נתונים וניתוח אובייקטיבי שלהם. הבחירה היא החלטה אנושית, לא מתמטית.

למה עשרת המרגלים נחרתו לשמצה בתודעה היהודית? הלוא שלחו אותם כדי לראות את הנעשה בארץ, והם חזרו וסיפרו את אשר ראו. ומה רוצים מהעם שהתמלא פחד וחרדה – וכי אין זה אנושי וטבעי שבני-אדם ייבהלו לנוכח תיאור עוצמתו של האויב?

מתברר שעובדות לחוד ומסקנות לחוד. גם יהושע וכלב ראו אותה מציאות, אולם בעוד עשרת חבריהם הסיקו ממנה ש"לא נוכל לעלות אל העם, כי חזק הוא ממנו", קראו יהושע וכלב: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה". שני אנשים יכולים לראות אותה מציאות, ולהסיק ממנה מסקנות מנוגדות. כאן נכנס לתמונה האדם עצמו, הבוחר לבחון את המציאות בדרך שהוא רוצה.

מסקנות מנוגדות

הבדיחה העממית מספרת על שני בני-אדם שראו בלילה צללית כהה בצמרת עץ. החלו השניים להתווכח. זה אומר: ציפור, וזה אומר: חתול. החליטו ליידות אבן לעבר בעל-החיים ולראות אם יעוף או יקפוץ למטה. זרקו את האבן והיצור התעופף מן העץ. אמר הראשון: "רואה אתה, זו ציפור". הגיב חברו: "לולא ראיתי זאת במו עיניי, לא הייתי מאמין שחתול מסוגל לעוף".

כאשר פרצה האינתיפאדה השנייה היה ברור לרבים כי בכך התנפצה קונצפציית אוסלו לרסיסים. הם היו משוכנעים כי העם כולו יתפכח מאשליות ההסכמים עם ארגוני המחבלים, ויבין כי יש רק דרך אחת להתמודד עם הטרור – להשתלט מחדש על כל השטחים, לפרק את הרשות הפלסטינית ולחסל או לגרש את כל ראשי הטרור.

לנוכח אותה מציאות הסיקו אחרים מסקנות הפוכות לגמרי. לדעתם, המלחמה פרצה משום שאוסלו נתן לאויבינו מעט מדי. המחבלים הפרו את כל ההסכמים, מפני שלא פונתה שום התנחלות. הם ירו באנשים, נשים וטף, כי לא קיבלו את ירושלים. הם התחילו להתפוצץ בלב ערי ישראל, מפני שסוגיית הפליטים לא נפתרה באמצעות 'זכות השיבה'.

הראשונים שומעים את הטיעונים הללו ואינם מאמינים למשמע אוזניהם. איך אפשר להיות עיוורים עד כדי כך? – הם תוהים. אבל באותה שעה ממש שומעים האחרונים את דברי הראשונים ומשוכנעים שהעמדות הללו הן מקור כל הצרות. אם רק ייעקרו כל ההתנחלויות, ירושלים תימסר לערבים והפליטים יורשו לשוב לעכו ולחיפה, יבואו ימות המשיח.

דעות והשקפות של בני-אדם אינן נקבעות על-פי חישובים רציונאליים טהורים. החלטות אנושיות אינן מתקבלות על-ידי הזנת נתונים וניתוח אובייקטיבי שלהם. הבחירה היא החלטה אנושית, לא מתמטית.

מופת של אמונה

בתחילת השבוע קיבלנו המחשה מובהקת לכך. אין ויכוח כי הפלסטינים דחו את כל הצעות הפשרה האמריקניות, לא הסכימו לזוז מילימטר מעמדותיהם, ואף לא הסכימו להכיר בקיומה של מדינה יהודית. הם הפרו את כל הסיכומים, פנו אל האו"ם ועשו יד אחת עם החמאס. עד כאן העובדות. ומה המסקנה? אחד מסיק מזה שיש לספח את יהודה ושומרון, והשני בדיוק להפך – שצריך לסגת נסיגה חד-צדדית...

זה היה חטא המרגלים. הפחד מפני האתגרים. התחושה "ונהי בעינינו כחגבים". אובדן האמונה. יהושע וכלב מעמידים לפנינו מופת של אמונה איתנה, אהבת הארץ וביטחון בקב"ה. זו הדרך ואין בלתה.

חטא המרגלים (הרב יוסף זילברפרב)

פרשת השבוע המספרת את סיפור המרגלים, יש בה אין ספור השלכות אקטואליות לאירועים ולוויכוחים המתחוללים בתוכנו בזמן הזה. כאז כן עתה, אותו ויכוח בין המאמינים ביכולת ה' לבין הנבהלים מעמי הסביבה. כאז כן עתה, אותו עימות בין אוהבי ארץ ישראל לבין מוצאי דיבת הארץ רעה.

חטא המרגלים הוא החטא הקשה ביותר שחטא עם ישראל במדבר, חטא שהיה יותר חמור אפילו מחטא העגל. חטא העגל, בזה שלא השמידו אותם על אתר, נמחל במידת מה והקדוש ברוך הוא אומר למשה: "ועתה, לך נחה את העם אל אשר דברתי לך, הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". ואילו בעוון המרגלים נגזר עליהם כיליון מוחלט: "אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הזאת הנועדים עלי, במדבר הזה יתמו ושם ימותו".

מפרשי התורה מחפשים את ה"עוקץ" של החטא, במה חטאו המרגלים שנגזרה עליהם כליה?! שנים עשר מרגלים שולח משה רבנו. נשיא לכל שבט. האם לא די בשנים או שלשה מרגלים אשר ירגלו את הארץ עבור כל עם ישראל? האם בני ישראל זקוקים למספר מרגלים אשר יהיה זהה למספר השבטים? עובדה היא כי גם יהושע בן נון שלח מרגלים, אך הוא הסתפק בשני מרגלים. מדוע שלח, אפוא, משה מספר כה רב של מרגלים? גם מעמדם של הנשלחים מעורר תמיהה. למטרת ריגול לא נשלחים אנשים מפורסמים והידועים לכל. הריגול דורש מעטה סודיות וחשאיות מוחלטת וכאן נשלחים שמות מהשורה הראשונה: "כולם אנשים, ראשי בני ישראל המה". כולם נשיאים וראשי שבטים, מעמד שאינו נראה כהולם את התכונה הנדרשת לטובת העניין.

תפקידו של המרגל הוא תפקיד בטחוני. מצפים ממנו שיערוך רישום ומיפוי של המקומות הנוחים לכיבוש, שיברר את ריכוזי הצבא, מקומות הנשק וכו'. תיאורי נופי הארץ, איכותה החקלאית של האדמה וגידוליה החקלאיים של הארץ הם מעבר למה שנדרש ממרגל, שכן דבר אין לאלו עם הנושא הביטחוני. כאן מבקש משה מהמרגלים

בירורם של פרטים החורגים מתחומי התעניינותו של מרגל: "ומה הארץ אשר הוא יושב בה, הטובה היא אם רעה, ומה הערים אשר הוא יושב בהנה, הבמחנים אם במבצרים, ומה הארץ, השמנה היא אם רזה, היש בה עץ אם אין". באותה מידה תמוהה בקשתו של משה: "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ". האם מראה התפוחים והענבים עשוי להשפיע על מהלך הכיבוש, שהרי המרגלים נדרשים להביא מיבול הארץ!?

מסתבר שקיים סוג אחר של מרגל המבקש לבדוק מקום מסוים אם הוא ראוי למגורים, והוא הנקרא: "תייר". התייר מבקש לברר על מזג האוויר, על פוריותה של הקרקע החקלאית ועל שאר תנאי המקום הנלווים. בפרשת דברים מספר משה על בקשת בני ישראל שקדמה לשילוח המרגלים: "ותקרבו אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבוא אליהן". בקשה זו באה בעקבות דברים שאמר קודם משה: "ראה נתן ה' א-לקיך לפניך את הארץ, עלה רש כאשר דיבר ה' א-לקי אבותיך לך, אל תירא ואל תחת". בקשת הריגול נשאה חן בעיני משה אשר חשב כי כבושה של הארץ תהיה בדרך הטבע, שכן מסתבר כי הקדוש ברוך הוא לא ירבה בניסים לחינם. אך לא כן הייתה דעתו של הקב"ה שגילה למשה שאין צורך בשילוח מרגלים מתוך מטרה צבאית לשם כיבוש הארץ, שכן העם היושב בה הוא עז והערים מבוצרות בביצורים חזקים והם יזדקקו לסייעתא דשמיא ניסית ורק בעזרתה יוכלו להיכנס לארץ. אף על פי כן הייתה הסכמה מה' כי יוכלו לתור את הארץ, לבדוק את טיבה ואת היותה ראויה למגורים: "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען", שכן "אני נותן לבני ישראל" בדרך נס ואין צורך בריגול בטחוני. השליחות באה מתוך מטרה להחדיר לתודעת בני ישראל כי הארץ טובה מאד וכדאי לבוא אליה וממילא תהיה מוטיבציה גבוהה לכבושה, כי מה להם לטרוח בכיבוש חבל ארץ שאינו נראה להם?.

סגנון ריגול זה מבאר יפה את מספרם הגבוה של המרגלים – התרים. אילו היה מדובר בריגול למטרות צבאיות היה די במרגל אחד או שניים, כפי שנהג יהושע בן נון, אך כאן חיפשו את טובת הארץ, בבדיקה מעין זו היה עדיף שכל שבט ישלח את נציגו, שכן כל שבט היה מעדיף לשמוע את דבריו של נציגו השייך לשבטו. אפשר שפיסת קרקע מסוימת תהיה טובה לשבט אחד, אך אין בה כדי סיפוק לשבט האחר ולכן נשלחו נציגי כל השבטים כולם למעט שבט לוי אשר לא קיבל אחוזה בירושת הארץ ולכן לא היה לו כל עניין בטיבה של הארץ.

עניין זה מבאר גם את הסיבה לבחירתם של אנשים בעלי שם, דבר שאינו מקובל בעולם הריגול, שהרי לצורך ריגול נשלחים אנשים בעלי זהות לא ידועה, אנשים שאינם נמנים בדווקא על מנהיגי העם, אך כאן היה מהצורך לשלוח את ראשיו של כל שבט ושבט, מנהיגים אשר השבט נתן להם את אמונו וסמך על כושר החלטתם שידעו לבדוק כראוי את ענייניו של כל שבט ושבט. ואכן, מסיבה זו נכנסו המרגלים – התרים לפני ולפנים וסרקו את מרכזי הארץ ובדקו האם טובה היא אם רעה, השמנה היא אם רזה..

“שלח לך אנשים ויִתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן” (יג, ב') (ימי מוהר"נת ח"ב, א.)

כי כל אחד מישראל, מגדול ועד קטן, יש לו איזה חלק בארץ ישראל, ושם חיינו, שם קדושתנו, שם ביתנו, שם ארצנו, שם אדמתנו, שם חלקנו, שם גורלנו. ובחוץ לארץ אנחנו גרים, כאורח נטה ללון המתגולל בחוצות ובשווקים וברחובות, כי אין זה אדמתנו וחלקנו כלל. ועל כן נקראת חוץ לארץ, 'חוץ' דייקא, כי בחוץ אנו עומדים, בחוץ ממש, ואין איש מאסף אותנו הביתה - עד אשר נבוא על אדמת הקודש"

“ויאמר ה' למשה שלח לך אנשים”

“שלח לך” – לדעתך, אני איני מצוה לך (רש"י). היה אומר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע – כך אמר הקב"ה למשה רבנו: “שלך לך לדעתך” שלוח תשלח כאלו אנשים שהם “לדעתך” – כמוך, ענווים שלא מחזיקים מעצמם, אך “אני” איני מצוה לך” הזהר לשלוח בעל “אני”. כי טבעם של בעלי גאווה אלו שהם בחינת “אני ואפסי עוד” לבטל הכל, וימצאו חסרונות גם בארץ חמדה טובה!...

“כל נשיא בהם...” (דגל מחנה אפרים)

מלת “נשיא” יש בה אותיות “אין” ואותיות “יש”. נשיא שמחזיק עצמו ל“אין” הוא “יש”. אבל אם מחזיק עצמו ל“יש” – הרי הוא “אין”.

“למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי” (פניני בית לוי גליון 284)

שואלים בעלי התוספות מדוע כאן בפרשת המרגלים הוזכר שמו של יוסף הצדיק דווקא בשבט מנשה ששליחו היה אחד מהמרגלים, ולא בשבט אפרים ששליחו היה יהושע בן נון שניצל מחטא המרגלים? ובפרט ששבט אפרים הוזכר קודם, ומן הראוי היה להקדים לפני שבטו את שם השבט הכללי שהוא “מטה יוסף”? ועוד שבתחילת ספר במדבר במניין בני ישראל, הזכיר את יוסף בשבט אפרים, שנאמר “לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד”?

ומבארים, לפי שיוסף הוציא דיבה על אחיו שנאמר “ויבא יוסף את דבתם רעה”, וכן עשו אלו הוציאו דיבה על הארץ, לכן נכתב שם שליח המרגלים משבט מנשה על שם שבט יוסף. והנה יוסף הצדיק התכוון לטובה ברצונו להודיע לאביו את מעשיהם של אחיו שהרי אביו חייב בחינוכם, ובוודאי לא התכוון לזלזל בהם חלילה, ואם כן אין מה להשוות לעניין המרגלים שהוציאו דיבת הארץ, אך אעפ“כ כיון שהיה צריך קודם לברר אצלם את הדבר ולא עשה כן, הכוונה הטובה אינה עוזרת בעניין זה.

ובא הדבר ללמדנו שאם ישנה סטייה קלה אצל ההורים בהתייחסות לדברים רוחניים, יש לזה השפעה אצל הבנים, וככל שירבו הדורות, הסטייה תגדל, עד כדי דברים נוראים. בחטא המרגלים כפי שחז“ל למדונו “מעשה אבות סימן לבנים”, והדבר אמור לטוב ולמוטב. לפי הסימנים הקטנים שהאבות מראים לבניהם כך מתבצעים מעשים גדולים אצל

הבנים. לפי יראת השמים והדקדוק במצוות של האבות, כך יש השפעה גדולה ועצומה לבניהם אחריהם ולהמשך הדורות.

פעם בא לפני הגאון רבי שלמה זלמן אוייערבך זצ"ל אברך אחד ששפך לפניו מרי לבו, וכך אמר: "שכני ואני, שנינו אבות לילדים, אני אברך ויודע ספר, וכמובן חינכתי את בני לתורה, אך לא שפר עלי חלקי, ולא זכיתי שבני ימשיכו באוהלה של תורה, ואילו שכני, איש פשוט תם וישר, אך בניו יצאו גדולי תורה, במה נגרע חלקי?! "סיים בקול כאוב. כפי הנראה הכירו הרב מקרוב, ולכן השיבו: "אתה מחזיק עצמך ללמדן ו'מבין' בגדולי תורה, ומפעם לפעם היית נוהג להעביר את שבט ביקורתך, ולחלק ציונים לתלמיד חכם זה או אחר. הילדים שמעו והפנימו. לכשגדלו, ועשו את חשבון נפשם, אמרו לעצמם: הלא גם בתלמידי חכמים יש דופי, כפי שאומר אבינו. כך קל היה להם לעבור לדרך אחרת, שיש בה גם מפיתוי העולם הזה. לא-כן שכנך, אמנם איש פשוט תם וישר הוא, אך כל פגישה עם תלמיד חכם, הסבה לו עונג עצום, ובכל פעם שהיה שב לביתו אחר פגישה כזו, היה שר ורוקד: "היום זיכני השם יתברך לפגוש תלמיד חכם פלוני, איש נעלה ורם מעלה, מי ייתן בני ותהיו גם אתם כמוהו". ראו הילדים כי משוש לב אביהם הוא התלמיד חכם, ראו את המושג "תלמיד חכם" כפי שהוא באמת, מיקדו את שאיפתם לגדול בתורה, ומה הפלא כי אכן גדלו כך?! לו היית גם אתה כשכנך מייקר ומשבח בדבריך תלמידי חכמים, משרה בביתך אורה לטהרת של אהבת תורה ולומדיה, אזי לבטח היית זוכה גם אתה!".

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג, טז) (יפה עיניים)

התפלל עליו, י-ה יושיעך מעצת מרגלים" (רש"י). ולמה לא התפלל על כל האנשים במשלחת המרגלים שלא ייכשלו? אלא משה חשש בעיקר מפני סכנת כישלון שליחותו של יהושע: אם איש יפה נפש כמוהו, מופת לרבים ביושרו, צדיקותו וענוותנותו, ישוב משליחותו וישמיע דעה רעה על הארץ, יקבלו בני ישראל את דבריו באמון וללא היסוס. לא כן ביחס ל"ראשי בני ישראל". משה העריך שאם המרגלים – עסקני הציבור – יחזרו מתור את הארץ וידברו סרה עליה, יתייחס העם אליהם ואל כוונותיהם בחשדנות, ולא ייגרר אחרי הצהרותיהם שנועדו לזרוע מבוכה ובהלה. לכן לא חשש מעצתם הרעה, והתפלל רק על יהושע.

לתור את ארץ כנען (יג, יז) (הרב יוסף זילברפרב)

בפרשה לא נזכרת המילה "ריגול", נאמר: "לתור את ארץ כנען", או "וישלח אותם משה לתור את ארץ כנען", וכן בשובם נאמר: "ויעלו ויתורו את הארץ", "ויוציאו דיבת הארץ אשר תרו אותה". לעומת זאת בספר דברים נאמר: "ותקרבו אל אלי כולכם ... ויחפרו לנו את הארץ" וכן "ויפנו ויעלו ההרה ויבואו עד נחל אשכול וירגלו אותה".

בפרשתנו נאמר במפורש שה' הוא השולח כנאמר: "וידבר ה' אל משה שלח לך אנשים", ואילו בספר דברים משמע שהציבור דרש – "ותקרבו אל אלי כולכם".

ההסבר הוא, שהקדוש ברוך הוא מבקש לתור את הארץ – למסור רשמי תייר, ואכן, הרשמים הם נהדרים: "זבת חלב ודבש", אך העם, טוב היה לו בגלות, הם מחפשים את הרע, הם רוצים "לחפור" את הארץ, רוצים "לרגל" אותה, ובמחשבה כזו תמיד ימצאו פסול – "עז העם הזה", "ילדי הענק ראינו שם", זו מלכתחילה בגידה ברצון הקדוש ברוך הוא, ועל כן העונש הוא קשה – "במדבר הזה יפלו פגריכם". הראיה הנכונה היא – "וראה בטוב הארץ".

הבמחנים אם במבצרים (יג, יט).

איש חסיד בא לפני הרה"ק רבי יחזקאל מקוז'מיר זי"ע להימלך בעצתו, אם יקבע את דירתו בעיר או בכפר בין הנכרים. השיב לו הרבי "מקרא מפורש בתורה הוא". השתומם החסיד ולא הבין כוונתו, היכן יש רמז בתורה לשאלה ששאל. חזר רבי יחזקאל ופירש לו, כאשר שלח משה רבנו את המרגלים אמר להם שיראו אם העם שיושב בארץ כנען יושב "במחנים" או "במבצרים", ורש"י הקדוש מבאר: "סימן מסר להם, אם בפרזים יושבין חזקים הם, שסומכים על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם". מכאן הווה אומר, אדם שמרגיש בעצמו כי הוא גיבור, הכובש את יצרו, רשאי לדור בכל מקום שהוא, אפילו בכפר, אבל מי שאינו בטוח בגבורתו די הצורך, מחויב להיות שרוי במבצר, בעיר שיש בה רב, שו"ב, בית מדרש, מקווה ושאר צרכים של איש מישראל. ואתה השואל, תשפוט בעצמך עד כמה גבורתך איתנה להתגורר בכפר מבלי שתמעט יהדותך מאומה, ואם חולשה יש בך היזהר ליישב ב"מבצר" דווקא.

היש בה עץ (יג, כ)

העם הזה, עם ה', עם סגולה הוא. מאמינים בני מאמינים. במאות אלפים גדש את אתרא קדישא מירון בהילולא דרבי שמעון בר יוחאי, ברבבותיו נוהר הוא לציון רבי מאיר בעל הנס, הרמב"ם, האר"י הקדוש, ועוד. זכותם תגן על כל דרי הארץ הזאת.

ועם זאת, כשביקשו ישראל להיכנס לארץ, לא חשש משה רבנו שהצדיקים הקבורים כאן מאז ומעולם – כאדם וחוה, שם ועבר והאבות הקדושים – יגנו על יושבי המקום. הוא שלח את המרגלים לראות "היש בה עץ", אם יש בה צדיק חי שיגן עליהם בזכותו. ואכן, באותם ימים מת איוב, והם ענו: "סר צילם מעליהם" – הוא כבר פסק לגונן עליהם. למרות שנקבר שם! רואים אנו, שזכותו של הצדיק החי מגוננת עשרות מונים מזכותו לאחר פטירתו! הלוואי ונשכיל להסתופף בצל רבותינו מאורי דורנו שרי התורה ארזי הלבנון, החיים עמנו לאורך ימים טובים. לבקש הדרכתם וברכתם, כי באורם נראה אור והם לנו למחסה ולעוז!

וכך כתב רבינו יעקב סקילי זצ"ל, תלמיד רבינו הרשב"א זצ"ל: "הושיעה ה' כי גמר חסיד, כי פסו אמונים מבני אדם", פסוק זה אמרו דוד המלך עליו השלום על פטירת החסיד והצדיק (הקרוי "אמונים", על שם הכתוב: "וצדיק באמונתו יחיה"), ובא להודיע גודל התועלת שהיו מועילים בחייהם, ומה הפסיד הדור בפטירתם ובהסר צילם מעליהם – ידוע

הוא כי הצדיק מגן על דורו וזכותו גודרת פרצות הדור, דכתיב: "וצדיק יסוד עולם". ובעוד שהצדיק חי, כמעט שאין הדור צריך תפילה כדי שיושיעם השם יתברך. כי זכותו של הצדיק ותפילתו תספיק להם. וזו היא התועלת הגדולה שהצדיק מועיל לדורו בחייו, ובפטירתו סר צלו מעליהם ואז צריכים תפילה ובקשה להתחנן להשם יתברך שיושיעם. וזהו שאמר בדרך תפילה: "הושיעה ה' כי גמר חסיד". כלומר, עד עתה בעבור שהחסיד והצדיק היה עמנו חי לא היינו צריכים לבקש רחמים להושיענו, כי בזכותו הייתה באה הישועה. אבל עתה שנפטר, הושיעה ה'!

ובעניין זה – מעשה שסיפר הגאון רבי סוסו הכהן זצ"ל מגאבס שבתוניסיה. נורא ונוקב, אולי יעורר ונפיק לקח: מעשה בחסיד שנסע לעיר אחת, ובהגיעו לשם שאל על בית מלון כשר בתכלית ההידור והכשרות. היפנה אותו אדם לאכסניה מהודרת ואמר לו: "אל תחלפנה ואל תמרנה, כי בעל האכסניה הוא אדם נפלא, ירא שמיים ורב חסד, אוהב ומוקיר רבנן, טוב לשמיים וטוב לבריות!" שמע החסיד לדבריו, וסר אל אכסניה. ואכן, התכבד בכבוד מלכים, סעד את ליבו ועלה על יצועו.

בחצי הלילה שמע קול מוזר. פקח עיניו, וראה לאור הנר שבעל האכסניה משחזר סכין ענקית. מפעם לפעם בודק הוא בציפורנו האם חדה היא דיה, וממשיך להשחיה. תמה ושאל: "הגידה נא לי, למה לך סכין זו עכשיו?" ענהו האכסנאי בתמימות: "סכין זו היא עבורך!"... חרד החסיד ונלפת. רעדה אחזתו, מאין יבוא עזרו? אין זאת, אלא שנפל ביד מטורף! החליט לנקוט בקול רך ומפויס. אמר ברעדה: "הכל משבחים אותך כי ירא א-לקים אתה, ושאתה טוב ומטיב לברואים כולם. ואיך תשפוך דם נקי, וחטאת לא-לוקים ולאנשים?"

והאכסנאי ממשיך להשחזר. "אמור נא לי", ניסה האורח לרכך את לבבו, "איזו תועלת תפיק מרציחתי, הרי עני ואביון אני!" והאכסנאי שותק, מרוכז בהשחזת סכיניו. ניסה החסיד את הנימוק האחרון: "אם תרצחני, ייודע הדבר. שכן אחד התושבים הנחני לבית מלונך, ועם שחר יבוא לחפשני כאן. ומשלא ימצאני, תפתח חקירה. היכן תסתיר את גופתי?"

בדק האכסנאי את הסכין. נראה שבדיקתו הניחה את דעתו. עתה פנה אל החסיד ואמר: "מורי ורבי, חסיד קדוש, אל נא תחשבני לרוצח נפשות! עוול אתה עושה לי, בחשבך אותי לרוצח בעבור בצע כסף! מדוע ברגעך האחרונים עובר אתה על הציווי לדון כל אדם לכף זכות?! והחסיד שומע, ואינו מבין מאומה. מה מתרחש כאן? והאכסנאי ממשיך – "האמת היא, שאני ירא שמיים ומטיב לכל האנשים. ואף עתה מתכוונן אני לשחוט אותך לשם שמיים, ולטובת אחינו בני ישראל הגרים בעיר זו!"

"חידות לי דבריך", רעד קולו של החסיד. "מיד תבין", אמר האכסנאי, כשהוא מתקרב אליו, והסכין בידו. "זה לי ארבעים שנה שאני מחזיק באכסניה זו, ומעולם לא הזדמן לכאן חסיד נעלה כמוך. ומה אומר לך, שער בנפשך כי בכל בית העלמין שלנו לא נקבר אפילו

צדיק אחד שנוכל להשתטח על קיברו ולבקשו שיעתיר בעדנו! ועתה, מאחר שראיתי אותך צדיק וחסיד, ברצוני שתיקבר בבית הקברות שלנו. שאהיה אני ממזכי הרבים, וזכות הרבים תהיה תלויה בי לנצח נצחים" ... והתקרב עוד יותר...

עד כאן הסיפור. וכשמתבוננים, מוצאים בו נמשל נוקב עד למאוד. כולנו מעריצים... צדיקים מתים! "אחרי מות, קדושים אמור". אך עוצם הצדיק את עיניו, והכל נוהרים לקברו, מתחננים ומעתירים לישועה. ואין איש שם אל ליבו, שעיקר תועלת הצדיק היא בחייו. כאשר ניתן להיטות לאורו, לקבל ממנו הדרכה, ליהנות ממנו עצה ותושייה, להתברך ולהיוושע! ולא אחת, מצערים אותו בחייו, רודפים אותו, משחזים כנגדו לשון, אם לא סכין. מקרבים את קיצו, כדי לעלות על קיברו...

"היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ ..." (הרה"ק רבי יואל מסאטמר ז"ע)

"היש בה עץ" אם יש בהם אדם כשר שיגן עליהם בזכותו (רש"י). שאל הרה"ק רבי יואל מסאטמר ז"ע – אם אמנם "היש בה עץ" הכוונה לתור ולבדוק אם יש בה אדם כשר, מה אפוא עניינו של המשך הפסוק: "ולקחתם מפרי הארץ"?

זאת ועוד, כיצד ניתן להטיל עליהם לבדוק אם יש בה אדם כשר, שהרי זהו עניין המסור ללב, שפעמים כלפי חוץ ייראה האדם ככשר, אולם לא בהכרח שתוכו כברו, ומנין אפוא ידעו מי הוא זה אשר בכוחו להגן עליהם בזכותו?

אלא ההסבר הוא כך - והוא יסוד גדול! שנתן בידם אות וסימן מובהק להכיר בטיבו של אדם. כי מהותו האמתית של אדם ניכרת על פי התנהגותם של "פירותיו", דהיינו בניו ותלמידיו, אם הולכים הם בדרך הישר, אות הוא שכשר הוא, אך אם אין הם הולכים בדרך ה', סימן שאין תוכו כברו, ואך כלפי חוץ נראה כצדיק. וזה שאמר הכתוב: "היש בה עץ אם אין" – שיראו אם יש בה צדיק שיגן עליה בזכותו. וכיצד תדעו זאת – "ולקחתם מפרי הארץ" – צאו וראו את הנהגתם של בניו ותלמידיו, וכך תדעו אם כשר הוא באמת...

ויעלו בנגב ויבואו עד חברון (יג,כב) (הרב יוסף זילברפרב)

הגמרא שואלת והרי היה צריך להיכתב "ויבואו"? ומיישב רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשטח על קברי אבות, אמר להם: אבותיי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים, ולכן נאמר "ויבואו" – רק כלב בא עד חברון.

מכאן אומר בעל ה"קב וישר" – רבי צבי הירש קיידנובר זצ"ל, נתפשט המנהג שהולכים על קברי אבות להתפלל ביום שמת בו אביו או אמו ... כשהולכים על קברי ישראל להתפלל, מתעוררים כל הנשמות שבגן עדן באותה התפילה, כי הקדוש ברוך הוא גזר על נפשות הצדיקים שיהיו מצוין על הקברות לטובת ישראל, שיהיו שומעין לתחינות ותפילות ישראל הבאים להתפלל על הקברות. בעת שהנשמות ונפשות שומעין תפילתן של החיים המתפללין על צערן, אז הם מעלין התפילות לגן עדן.

”אפס כי עז העם היושב בארץ” (יג, כח)

באים המרגלים ומספרים למשה שהם היו בארץ ”וגם ארץ זבת חלב ודבש היא וזה פריה. אפס (-אבל, רק) כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאוד”. הם חזקים ואנחנו לא נוכל להילחם בהם.

לכאורה, יש להבין מדוע נענשו המרגלים אחרי ששיבחו את הארץ שהיא זבת חלב ודבש. וכי מפני שאמרו ”והערים בצורות גדולות מאוד”? הרי גם משה רבנו אמר מילים זהות לעם ישראל. בפרשת עקב (דברים ט, א) אמר משה ”שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן לבוא לרשת גויים גדולים ועצומים ממך, ערים גדולות ובצורות בשמים”.

ראיתי שהביאו לבאר באופן נפלא כך: אם היו המרגלים אומרים ”עז העם היושב עליה והערים בצורות גדולות מאוד, אפס זבת חלב ודבש היא”, הרי שהיו נותנים תקווה ששווה להילחם על הארץ. אולם כאשר הקדימו המרגלים שהארץ זבת חלב ודבש, ואז הזהירו ”אפס כי עז העם”, בכך הורידו את המורל והרצון להילחם והעם איבד תקווה.

”אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד” (יג, כח) (שיחות חולין של תלמידי חכמים)

בצורות לשון חוזק, ותרגומו כריכן לשון בירניות עגולות, ובלשון ארמי כרך, עגול (רש”י) וקשה, דהלא הם רצו לדבר רעה על הארץ, ואיזה רעה יש בזה שיש שם בנינים עגולים. ביאור חריף ונפלא בדברי רש”י כתב הגאון רבי שלמה קלוגר מובא בספר שיחות חולין של ת”ח: דהנה הביא רש”י בפרשת מצורע שנגעי הבתים היו טובים לישראל, כי הכנענים הטמינו כספם וזהבם בקירות הבית, וע”י שנותצין את הבית מחמת נגעיו מתגלים האוצרות. והנה איתא בנגעים פ”ב דבית עגול שאין בו קרן זווית אינו נטמא בנגעים. וזה שאמרו המרגלים, אתם חושבים שתמצאו שם כל טוב ממה שהטמינו הכנענים את אוצרותיהם ע”י נגעי הבתים, דעו כי יש שם בתים עגולים, והדין הוא שהם אינם מטמאים בנגעים, וממילא לעולם לא תמצאו את האוצרות, ושפיר היה בזה הוצאת דיבה רעה.

ויוציאו דיבת הארץ אשר תרו אותה אל בני ישראל (יג, לב) (הרב ראובן שמעוני)

איש צדיק היה בירושלים של מעלה, רבי סוקולובסקי שמו, נשמתו עדן. חתנו חביבו של רבה הנערץ של ”מיר” שבליטא, הגאון הצדיק רבי אברהם צבי קמאי הי”ד. עד לפני כעשר שנים חי היה והלך בין מבואותיה של ירושלים על מטען תשעים שנותיו הגדושות בתורה, בחסד ובהצנע לכת. אפוף שתיקה של סייג לחכמה היה רק לעתים נסדק חריץ בחומות הדומייה, וממנו בצבץ העושר הספון, תורת החיים של תשעים שנות חיים בצל גדולי עולם ובסערות הימים. הסיפור דלהלן, המדהים והמופלא, הוא שלל שזכו בו אנשים שנכחו ברגע של היבקעות סכר בפלך השתיקה. שלל ששווה הון. וכך סיפר רבי דב זצ”ל:

בעיר מיר חי יהודי אמיד, בעל בעמיו. נכסיו היו מוצלחים וקרובים לעיר, והברכה הייתה שרויה במעשי ידיו, באופן שלא נשקפה כל סיבה שתצדיק שינוי כל שהוא במעריך חיו. למרות זאת פשטה ביום בהיר השמועה שאותו פלוני מחסל את כל עסקיו ומוכר את מיטלטליו. מדוע? הייתכן? התשובה לא איחרה לבוא: אותו יהודי בעל רגש חם החליט

לעקור ממקומו ולעלות לארץ ישראל, ארץ הקודש. לחון את עפרה ולקיים בגופו מצוות ישוב ארץ ישראל. השמועה הכתה גלים, גלים של חיבה ואהדה למעשהו הנאצל. בבוא יום הפרידה התאספו בני העיירה להיפרד ממנו ברגשי קודש, בערגה לארץ הנכספת ובקנאה סמויה על שזכה הוא למה שאחרים לא זכו: לעלות לארץ ישראל. אף הוא ענה כנגד המברכים: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" כולנו יחד, ומשם הועיד פניו ירושלימה.

עברו שבועות ואולי חודשים. האירוע היה כבר נשכח, אלמלי ביום בהיר הופיע פתאום היהודי בשערי מיר. הוא חזר, שב על עקבותיו. מה קרה? גם הפעם התאספו כל בני העיירה לבית הכנסת, והפעם כדי לשמוע חוויות מארץ הקודש. תיאור מכלי ראשון. וכי זוטרתא מלתא? לא מפי השמועה ולא מספרים, אלא מעד ראייה ממש, שזכה לדרך על עפר הארץ, למשש את אבני הכותל המקודשות ולנשום את אוויר הנשמות של ירושלים. והאיש עלה על הבימה והחל לספר ולתאר את הארץ הטובה ואת יושביה, את הקודש ואת המקדש, את אוירא דארץ ישראל ואת נועם זיווה. הוא מתאר בפאתוס, והציבור שומע בשקיקה ושותה בצמא כל מילה. ואז, בשיא של התיאור, נתכרכמו פניו, והוא עבר בקול נוגה לתאר את המצב הכלכלי הקשה בארץ ישראל. אבל... אבל – אמר האיש, לחיות שם קשה מנשוא. אין פרנסה, אין אוכל לפי הטף, החיים קשים וחסרי מוצא. הוא המשיך ותיאר את הדחק ואת לחץ החיים בו שרויים אנשי הישוב – כפי שאכן היה, ולא נתקררה דעתו עד שפלט מפיו את הסיומת הקשה: "עדיף להיות כבשה במיר מאשר להיות אדם בארץ ישראל..."

וכאן מגיע רבי דב לשיאו הדרמטי של הסיפור. מספר ר' דוב: הדברים יצאו מפיו, ולנוכח עיני הקהל המזועזע התחוללה זוועה: האיש חטף כנראה בו ברגע שבץ מוחי, פניו נפלו, כל גופו נשמט והוא החל צונח אט אט ארצה. הוא לא נפל, גם לא התעלף ולא איבד הכרתו, שריריו התנוונו וקומתו הזקופה הושפלה. תוך רגעים ספורים נותר האיש שרוע על ידיו ועל ברכיו הולך על ארבע, משהו שהזכיר מאד את הילוכה של ה... כבשה... גם דיבורו ניטל מפיו, והוא לא היה מסוגל יותר לדבר. רק הברות שונות יצאו מפיו, הברות שדמו אף הן להיגוי הקבוע של הכבשים מ מ מ ...

רבי דב זצ"ל, שחשש ששומעיו יתייחסו לסיפור בספקנות, טרח להדגיש כי עודנו זוכר כי בעודו ילד, בעת שהיה הולך עם הילדים בני גילו אל החיידר, היו הם עוברים מול בית האיש ההוא, שם במרפסת היה מוטל גחון על ברכיו וידיו ופולט הברות משונות והילדים – כמו ילדים – היו מניפים לעברו אצבע מאשימה ומתריסים כנגדו: "נו, אתה עוד תעז לדבר לשון הרע על ארץ ישראל???"

ויוציאו דיבת הארץ (במדבר י"ג - ל"ב)

מסופר על הרה"ק "ה"אמרי אמת" מגור שביקש לנסוע לארץ ישראל, רצה גיסו הרב מבענדין זצ"ל לעכב בעדו בטענה שבארץ ישראל ישנם גם יהודים פורקי עול רח"ל, וכשישוב הרבי לפולין יצטרך לספר על מעשיהם, וזוהי דיבת הארץ כדוגמת המרגלים,

ולמה לו זאת? השיב הרבי מגור: אין לחשוש, אפקח רק את העין הטובה ואראה רק טוב, אכרה רק את האוזן הטובה ואשמע רק טוב.

"וכן היינו בעיניהם" (יג, לג) (להתעדן באהבתך)

הגמ' במס' סוטה (לה.) שואלת מנין ידעו המרגלים כיצד היו בעיניהם של הנפילים הכנענים?

מתרצת הגמ' שמעו את המרגלים אומרים אנו רואים באילנות אנשים הגאון רבי יצחק חיות, אב"ד סקאליא ובעל "זרע יצחק" (בפירושו לתהלים יז, ח) מביא על כך ביאור מחודש: דוד המלך מבקש (שם) "שמרני כאישון בת עין". וביאר הרד"ק, ש'בת עין' נקראת 'אישון', משום שנראה בה צורת איש קטן. מאחר ו'בת עין' היא קטנה, נצפה בה האיש הועמד מולו בממדים זעירים. ככל שתהיה גדולה יותר - גם האיש המשתקף בה יראה גדול יותר. ואם כן, מבאר הגר"י חיות, זו כוונת המרגלים: "וכן היינו בעיניהם", כלומר: באישון עיניהם של אותם נפילים, שהם גדולות כ"כ, עד שכאשר ניצבנו מולם נשקפה דמותנו באישון העין שלהם - בגודל האמתי שלנו, ואם העין כ"כ גדולה - צאו וחשבו כמה הם עצמם גדולים וענקים!

כאשר הגאון רבי מרדכי גיפטר שמע את דברי הרד"ק, הגיב בקריאת התפעלות, "כמה גדול מוסר ההשכל שאנחנו יכולים ללמוד מדברי הרד"ק! רוב הזמן, כאשר אדם מדבר עם רעהו, הוא חושב על עצמו שהוא אדם גדול; הוא חושב שחייבים להקשיב לו, כי הוא החשוב. אך כאן אנחנו לומדים לקח עצום: כאשר אתה מתבונן בזולת, אתה אמור להביט בהשתקפות שבתוך עינו ולראות את עצמך כאישון - אתה הוא האיש הקטן, ואילו האדם שאתה מדבר אתו, הוא האיש הגדול, החשוב. "זוהי דרך ארץ: להתבונן בזולת ולראות את עצמך כאיש קטן; להעניק לזולת את התחושה שהוא חשוב. כל אחד הוא מיוחד, מסיבה אחרת. רוב הזמן, אנחנו מתמקדים בסיבה לחשיבותנו, למיוחדות שבנו. אך האישון מלמד אותנו לקח; עלינו לראות את הזולת כאדם החשוב..."

"ונהי בעיננו כחגבים וכן היינו בעיניהם"

היה אומר הרה"ק רמ"מ מקוצק זי"ע - זה היה אחד מהחטאים הגדולים של המרגלים!!! "ונהי בעיננו כחגבים" - ניחא, אפשר עוד להבין, אבל - "וכן היינו בעיניהם" מה בכך, מה אכפת לך איך אתה נראה בעיני אחרים? ...

"התיקון שלי למעשי המרגלים" (שיחת השבוע גליון 1432)

קבוצת המטיילים הייתה בעיצומו של טיול מהנה בצפת ובגליל, כשהמדריך, רפי מלכא, הציע להם לבקר בקבר רבי יהודה בר-אלעאי, בדרך מעין-זיתים לצפת. "כשהגענו לקבר סיפרתי להם על התנא הגדול, והמלצתי שיאמרו פרקי תהילים וידליקו נר", מספר

מלכא (50). "אמנם המטיילים נראו מנוכרים לדת, אבל למרבה הפלא כולם נענו להצעתו וביקשו להדריך אותם מה לומר ואיך".

התגובה הדהימה אותו: "חברי הקבוצה התפללו באריכות, עד שנאלצתי לזרזם ולהזכיר להם שיש לנו עוד כמה אתרים לבקר בהם. מתברר שכאשר אתה מקלף את שכבת הציניות וכשיש שפה משותפת, הכול נראָה אחרת".

אהבה לטבע

מילדותו אהב את נופי הארץ. "בכל פעם שיצאתי לטיול הבטחתי לעצמי שכשאגדל אהיה מדריך טיולים", אומר מלכא, יליד צפת. "נפשי נמשכה אל המרחבים. למצוא מעיין חבוי בין הסלעים. לגלות קן ציפור. להביט בפרחי בר יפים ונדירים". כשבגר, הלך ללמוד הדרכת טיולים בחברה להגנת הטבע. בסיום הקורס החל להדריך קבוצות ברחבי הארץ. אף שלמד בבית-ספר לא-דתי הרגיש משיכה למסורת. יום אחד הביע באוזני חבר את תחושת הריקנות המלווה אותו, וזה המליץ לפניו לפגוש את רבי משה וובר מירושלים. בהוראתו הלך ללמוד ב'מכון מאיר', ומשם עבר לישיבה של ברסלב בשכונת עין-כרם. בישיבה זו נחשף לתורת חב"ד, על-ידי שיעורי תניא שחסיד חב"ד היה מלמד.

תבליני מסורת

צפתי נשאר צפתי ומלכא שב אל עיר הולדתו, עכשיו כיהודי שומר תורה ומצוות. "אהבתי לתורה לא הפריעה לאהבתי לטבע, להפך. התחלתי לתבל את ההדרכה בתבלינים של מסורת. יש אתרים שאלהים יצאתי מראש עם תנ"ך, והסברתי למטיילים היכן מוזכר האתר בספר. הנה, פה הנחל, שם הגבעה. אין אדם שאינו מתרגש לראות את מוחשיות המסורת שלנו".

מלכא מדריך קבוצות באזורים רבים ברחבי הארץ, אבל מחבב במיוחד את צפת וסביבותיה. "אחד האתרים המיוחדים הוא קבר האריז"ל. המטיילים מבקשים תמיד לשמוע על הצדיק, על תורתו המיוחדת, וכיצד הדברים מתחברים לחיינו. בכלל, אני לא מגדיר את עצמי 'מדריך שטח', אלא 'מדריך אנשים'".

לטעת אהבה לארץ

אהבתו של מלכא לארץ-ישראל מונעת אותו מלצאת מהארץ, למעט פעם אחת. "אני לא מסוגל", הוא אומר. "משהו פנימי מונע ממני לצאת בכל פעם שהרעיון הזה עולה. אני מרגיש מחובר בעוצמה יוצאת דופן לארץ שלנו".

לצד עבודתו כמדריך טיולים משמש מלכא צלם טבע ותיק ומרצה מבוקש בנושאים הקשורים לטבע ולארץ ישראל. "אחת ההרצאות שלי עוסקת בפרשת שלח ולקחיה. אני מעביר את ההרצאה הזאת לקהלים מגוונים, בשפה מותאמת, ודרכה מחבר אותם לאהבת הארץ", הוא אומר. "אני מרגיש בכל פעם מחדש שהעבודה שלי, בהקניית אהבת ארץ

ישראל למגוון ציבורים, היא סוג של תיקון למה שהמרגלים רצו לגרום לבני ישראל – למאוס בארץ חמדה. העשייה שלי מוכיחה שיהודים אוהבים את ארץ ישראל”.

וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל וגו' (יד, ב.)

מסופר על הגאון רבי אלעזר לאו זצ”ל שכיהן כרבה של אונגוואר שהיו לו שונאים רבים, שהציקו לו ורדפו אותו. לעת זקנותו, כשכל היריבים בכל המחנות, הכירו בגדולתו בתורה ובעבודת ה' ונעשים לו ידידים, אמר הגרא”ל: משל למה הדבר דומה, לחתן שאומר לכלתו “הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל” לכאורה קשה, למה לא אומרים “כדת תורה” או “לפי ההלכה”, מה פירוש “משה וישראל”?

ההסבר הוא: משה היה רועה נאמן ואהב את עם ישראל. גם היהודים אהבו את משה רבנו וביכו את פטירתו במשך שלושים יום, ובכל זאת היו ביניהם קטטות במשך ארבעים שנה במדבר בשל אוכל, מים, בשר ומרגלים ועוד. למרות זאת הם לא התגרשו ונשארו יחד עד הסוף. כך אומר החתן לכלתו בשעה שהוא מקדשה: “דעי לך, שאי אפשר למנוע קטטות ומריבות אבל עלינו להתנהג “כדת משה וישראל”, שרבו זה עם זה, אבל לא עזבו אחד את השני ולא נפרדו זה מזה...

הבוטח בה' באמת אין רעה לפניו! (הצדיק רבי יהודה לייב אלטר מגור בעל ה"שפת אמת")

“ואתם אל תראו את עם הארץ סר צלם מעליהם וה' אתנו”

שאל הצדיק רבי יהודה לייב אלטר מגור בעל ה"שפת אמת": מדוע השתמשו יהושע וכלב בדימוי של צל - "סר צלם מעליהם"? וביאר הוא בדרך של משל.

משל למה הדבר דומה: לאדם ההולך לבדו בחושך, בהביטו אל האופק השחור, מתוקף הבדידות מדמיין הוא לעצמו כל מיני דמויות, קולות וצלילים המעוררים בו פחד וחלחלה... והנה ברגע שמתקרב למקום מבין הוא כי אין אלה דמויות כלל אלה צללים...

כן הוא הנמשל:

אומרים יהושע וכלב למרגלים: אתם מספרים כי ראיתם ערים גדולות ובצורות ובני ענקים - אין זה אלא מתוך דמיון הפחד שלכם לכן: “ואתם אל תראו את עם הארץ” היו אמיצים וכשנגיע לשם אתם תבחינו מיד כי “סר צלם מעליהם” - כל זה לא היה אלא צל שהפחיד אתכם... “וה' אתנו” - דעו אומרים יהושע וכלב לחבריהם שסרחו: הבוטח בה' באמת אין רעה לפניו!

ויהס כלב את העם אל משה... (אז נדברו גליון 229)

רש"י מסביר שכלב עשה תרגיל... הוא רצה להשמיע את דבריו... אבל הוא פחד שאם הוא ידבר בשבח הארץ ישתיקו אותו ולא יתנו לו אפילו להתחיל לדבר... לכן מה הוא עשה?? הוא פתח בהתרסה... וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם...” ואז כולם שתקו... כן כן...

בבקשה... רגע: עדיין... עדיין לא מאוחר... אפשר עדיין להשתיק אותנו גם באמצע המשפט... נכון... כשהוא התחיל לדבר... לא זיהינו... אבל עכשיו אנחנו מתחילים לקלוט שהוא מדבר בשבח הארץ... אז מיד נשתיק אותו! נכבה את הרמקולים אז למה כאן פתאום כן נתנו לו לגמור לדבר...???

שמעתי תשובה בשם תלמיד חכם אחד: שמי שקצת מכיר את הסגנון של הפשקווילים של היום... יודע שהשאלה בכלל לא מתחילה... כי אתה יכול לכתוב מגילה שלימה בשבח מישהו!!! ו... ובסוף פתאום להוציא את המרצע מהשק... ברגע שהציבור קלט שכלב איתם... ברגע שהם ראו שהוא התחיל לדבר בהתרסה... אז זה בסיידר... כלב יכול לדבר עכשיו חצי שעה בשבח הארץ... ובשבח משה... וזה בסיידר... חכה חכה... זה השקט שלפני הסערה!!! עוד מעט הוא יתחיל להתקיף!!!

מוכר לך מאיזשהו מקום?? מוכר מוכר...

הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד (יז-ט) (הרב צ. מנדלסון)

הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד. והביא אותנו אל הארץ הזאת וכו'. אך בה 'אל תמרודו וכו'. יש לדקדק, מהי סמיכות הכתובים שהארץ טובה היא מאד אך בה' על תמרודו. ונראה, דהנה מבואר בחסד לאברהם (מעין ג' מין הארץ סוף נהר י"ב) וז"ל ודע כי אר"י אינה מכפרת על עבירות הנעשים בה כי אם אל השגגות בלבד, אבל אותן שבמזיד אינן נמחלין כ"א ביסורין וכו' עיי"ש, הרי מבואר דארץ ישראל מכפרת היא על השגגות שעושין ישראל ולא על המזידין. ומעתה י"ל, דזהו טובה הארץ וגו' והביא אותנו וכו' דטובה הארץ אף לכפר העוונות, אך בה' אל תמרודו דלשון מרד קאי על עבירה שבמזיד, ללמדך כי על החטאים שבמרידה אין כפרה ע"י מצות ישיבת אר"י וזהו שאמר אך בה' אל תמרודו.

ויאמרו אל כל עדת ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד (יז, ז) (עלינו לשבח)

האדמור מבויאן שליט"א חזר בטיסה בלוויית כמה מחסידיו משליחות משוויץ לישראל. כשהמטוס טס מעל הרי האלפים התבוננו החסידים דרך החלונות בהשתאות על ההרים המושלגים ואמרו 'מה רבו מעשיך ה'...' ואילו האדמו"ר המשיך ללמוד. לאחר שנחתו בישראל, נסעו ברכב מנתב"ג לבית הרב, ולאורך כל הדרך הסתכל הרב בנוף והתפעל... שאלוהו החסידים 'למדנו רבנו, האם הנוף של האלפים לא יותר מרשים?' אמר להם הרבי: כדי לראות את הקב"ה לא צריך את הרי האלפים בשוויץ אלא מגוף האדם אני רואה את הקב"ה שנאמר 'מבשרי אחזה א-לוה'... והרי נאמר במשנה: "ההולך בדרך ושונה ופוסק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו" לכן המשכתי ללמוד. ואם תשאלו אז למה בישראל אני פוסק מהלימוד ומתבונן בנוף הארץ? התשובה היא: נאמר בתורה "ארץ אשר עיני ה' א-לקיך בה..." נו, ואם ה' מסתכל עליה, אני לא אתפעל מיופייה של הארץ הטובה...!?

"טובה הארץ מאוד מאוד" [יד, ז] . (מעין השבוע)

על משלט בלב הישימון, בנקודת גבול נידחת, שמרה פלוגת חיילים. נבערים היו, לא ידעו קרוא וכתוב. משבטי הילידים עזי הנפש.

הגיעה ידיעה שהנסיך יורש העצר עורך מסע במחוזות הספר ויעבור דרכם היום, בשעת הצהריים. השעה היעודה חלפה, ולשיירה אין זכר. המפקד חד העין הבחין בעננת אבק רחוקה, סקר את האופק במשקפתו, ונחרד: מאבק ניטש שם במרחק, שיירת הנסיך נקלעה למארב. מיד הזעיק את בני הפלוגה, עלו על סוסיהם ופתח בדהרה. הגיעו ברגע המכריע, והפיצו את האורבים לכל עבר. הצילו את הנסיך מחרפת השבי, עינויו וייסוריו. הנסיך המשיך במסעו, והפלוגה שבה למשלט.

כעבור שבועיים באו להחליפם, והודיעום: המלך מזמנם לעיר הבירה, מבקש להודות אישית על הצלת בנו. החל תהליך מייגע ומייסר: לימוד איך נכנסים לטרקלין, איך מתייצבים לפני המלך, איך קדים קידה ואיך עונים לשאלותיו, איך מודים על התשורה הצפויה ואיך יוצאים מלפניו. גם זה עבר, והרגע המיוחל הגיע. נכנסו בסף הדורים במדיהם, נזהרו שלא לפעור פה למראה ההדר ולא להביט בהשתאות לצדדים. המלך לחץ ידיהם בזה אחר זה והושיט תשורתו. קדו והודו כפי שלימדום, פנו לאחוריהם ויצאו נושמים לרווחה. עתה, כשהיו לבדם בחוץ, פתחו בלהיטות את המעטפות שבידם. כל החיילים פרצו בתרועה, הודו למלך בכל לבם, הוציאו ממעטפותיהם חפיסת שטרות נכבדה, וכל אחד הכריז בתורו מה יעשה בתשורה. האחד יבזבז כספו בערב משתה והוללות, האחר ישלחו למשפחתו, שלישי יפתח בו חשבון חיסכון ורביעי יקנה בכסף בגדים הדורים. רק אחד לא השתתף בשמחה, המפקד עמד בפנים חמצמצות המסגירות את מפח נפשו. דווקא הוא, מכולם. הוא, שהבחין בסכנה. הוא, שגייס את הפלוגה. הוא, ששעט ראשון והבקיע את מערך האויב, הטיל בו מבוכה. הוא, שהציל את הנסיך, לא קיבל ולו שטר אחד! לא יוכל להתהולל, לא לחסוך, לא לקנות מאומה, במעטפה שקיבל לא היה אלא דף נייר משורבט! קימטו באכזבה, והטיחו ברצפה! שהרי לא ידע לקרוא, ומאין יידע שהמלך מינהו לשר, והעניק לו תואר אצולה, אחוזה רחבת ידיים, ומשכורת עתק? מאוכזב פנה וחזר בראש חייליו אל המשלט השומם בישימון המדבר ...

משל הוא, ונוקב כל כך! כל אומה קיבלה חבל ארץ ומולדת עם, ואנו עומדים ורואים ותוהים: בשוויץ אוויר פסגות, בטורקיה שופעות נהרות, בעירק נפט, בקונגו יהלומים, בדרום אפריקה זהב. גז בסיביר, פירות בקליפורניה, ונחנו מה. חלילה, חלילה, בל נחטא! הצדיק בעל חידושי הר"ם זצ"ל כתב בספר הזכות שחיבר, שעל כך הזהיר משה רבנו את המרגלים: "וראיתם את הארץ מה היא", בראיה פנימית ובהבנה מעמיקה. "הטובה היא, אם רעה": גם אם במבט שטחי נראית כרעה, העמיקו וראו כי טובה היא! "השמנה היא, אם רזה": גם אם במבט שטחי נראית היא כרזה, התבוננו ותמצאו כי שמנה היא ודשנה! "היש בה עץ, אם אין": גם אם לא תמצאו דעו כי כל טוב צפון בה לנוחליה. כי מתנת מרום היא, תשורת מלך מלכי המלכים. אלא שאין טובתה נגלית אלא לעם ה', בקיימו מצוותיו

ובשאתו חן לפניו . וכבר כתב בעל ספר "החינוך" בהקדמתו שהאדם מבחר הבריאה, וממנו נבחר עם ישראל שהם מבחר המין האנושי , ולו ניתנה התורה. "וכן הדבר גם בכדור הארץ: יש בו חלק נבחר, וידע ה' כי המובחר שבו היא ארץ ישראל, ובחר להושיב בה מבחר מין האדם. והמבחר שבה היא ירושלים, ועל כן נבחרה להיות משכן התורה ומקום העבודה , וממנה יתברך כל כדור הארץ, כי שם ציוה ה' את הברכה !" לא השכילו המרגלים לעמוד על הטוב הצפון, והעם לא שעה לקריאת יהושע וכלב כי "טובה הארץ מאוד מאוד ." והוציאו בכך דיבה על מתנת ה' ותשורתו, ונענשו בעונש כה כבד.

ונכתבה הפרשה בתורת הנצח, ללמוד ולהפיק לקח. הן בכל ברכת מזון מודים אנו על הנחלת הארץ, בברכות קריאת שמע ובתפילת העמידה מבקשים הנחלתה מחדש. נשכיל, שלפחות לא נוציא דיבה ולא נעורר קטרוג. נדע שזכינו למה שלא זכו אבותינו, ונודה על זכייתנו. וגם אם "איננו יודעים לקרוא" נדע שמתנת המלך לא תסולא בפז, וטובה הארץ מאוד מאוד!

"אם חפץ בנו ה' "

אומרים יהושע בן נון וכלב בן יפונה: "אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת, ונתנה לנו ארץ, אשר הוא זבת חלב ודבש. אך בה', אל תמרדו, ואתם אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם; סר צלם מעליהם וה' אתנו, אל תיראם"

הם בעצם אומרים דבר כל כך נפלא לעם ישראל, "אם חפץ בנו ה' ", תהיו בטוחים באהבתו של הקב"ה! ואל תבטחו בזכויות שלכם... וזה יסוד נפלא שעלינו לזכור בכל יום , ה' לא חייב לנו כלום ואם זכינו – זה רק בגלל שחפץ בנו ה'!

"בלא עזרת הבורא , אי אפשר לעבור את מפתן הבית , אבל עם עזרתו של הבורא , אפשר לבקוע את הים", וכל הפרשה הזו ללמדנו: לסמוך רק על חסדי שמיים בכל דבר , כי בלעדי ה' שום דבר לא יצליח!

החטא של המרגלים היה לא רק שהביאו דיבת הארץ , אלא גם שהם החלו לחשבן , אם אפשר או אי אפשר... "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו " , רק שהם פספסו את האמונה שאם הקב"ה אומר לעלות – חייבת להיות אפשרות לעלות! אך תחשבנו יכולות של הקב"ה! אתה קטן מידי!

החטא של המרגלים הוא , שהם הלכו לפי ההיגיון שלהם וההבנה שלהם , שאי אפשר להילחם. ומה אמרו כלב ויהושע : "עלה נעלה כי יכול נוכל לה, אומר רש"י , אפילו אם ה' יגיד לך תעלו לשמיים , תעלו בסולמות ותצליחו...אם הקב"ה אומר לך לעלות – יש לך אפשרות לעלות!"

וזו הייתה הטעות שלהם! נכון אנחנו לא יכולים להילחם, אבל אם הקב"ה אמר שאפשר – אז אני יכול! נכון שלפי היכולות שלך אין סיכוי, אבל אם הקב"ה שותף בחיים שלנו, אז "יכול נוכל לה" ואז נצליח בכל דבר!

החיים נועדו להתמודדות... וזה לא הולך לפי תכניות בני האדם, אלא לפי תוכנית א-לוקית בלבד! ולא נוכל למצוא הגיון בתוכנית הא-לוקית ... ויהיו הפתעות ולא יודעים למה לצפות!

וכשיש קשיים וניסיונות ודברים לא ברורים לך, דעי לך שאת בכיוון הנכון! ובזה שתחזיקי חזק ותקבלי שזה מאת ה' ותלמדי גם לשמוח ולחייך ועל כל דבר שתגידי אוף... ולמה? כל אוף מרחיק אותך מהמטרה וכל קבלה של הדברים מקרבת אותך אל המטרה... לדעת לקחת את הדברים באמונה ובתפילה ... ו"חוכמת נשים בנתה ביתה"

כשאת רואה את בעלך כמו אגוז שאת לא מצליחה לפצח... או יש לך בת שהיא כמו אגוז ואת לא מצליחה אתה... דעי לך שהנה את רואה בצורה גלויה את השליחות שלך... את נועדת להיות העזר כנגדה! תסתכלי על כל אגוז שיש בחייך ותאמרי: "יכול נוכל לה" , בחסדי שמיים אני יצליח! ה' יהיה בעזרי! ה' איתי... ודווקא בזכות הילד האגוז הזה את גודלת... דווקא בזכותו! שאת מתאפקת ולומדת לוותר, דרכו את לומדת לקבל, דרכו את לומדת להתמודד, הוא עושה לך בית ספר לחיים! אז תגידי לה' תודה רבה הכי הרבה על הילד הזה! כי בזכותו את גודלת והופכת לאצילת נפש... "בזיעת אפך תאכל לחם", כל דבר שאתה רוצה להשיג אותו, זה בעמל וצריך להשיג בעמל ובזיעה... לא איך שבא לך... אלא בעבודת המידות דווקא! כך גדל האדם, כך גדל עבד ה' ...

מי שאומר קשה לי, אני לא בנוי לזה... יופי שקשה לך! אומר הרב דיאמנט שליט"א: "מסכן מי שלא קשה לו", זה המבט היהודי... לקחת את הכול, את הנקודה הקשה, שזו החובה שלי! זה רצון הבורא ופה אני צריך להשקיע ולגדול עם זה!

"במדבר הזה יתמו ושם ימתו" (באמרי פנחס)

רק אם מדברים מאמונה נשארים עם האמונה, כדמת אמרה מצדיקים "האמנתי כי אדבר" האמונה בא עם הדיבור והנה בפרשתנו כתיב "במדבר הזה יתמו ושם ימתו" נקדים בזה שכשרצה הרה"ק בעל האור המאיר מז'טומיר זי"ע להמתיק את פסוק זה היה אומר כך: האותיות "יתמו" והאותיות "ימתו" הם אותם אותיות! וכך אומר לנו הקב"ה:

"במדבר, לשון דיבור, בדיבוריו יכול האדם להיות "יתמו" - תמים עם ה', בדיבורי תורה ותפילה וקדושה, אבל "ושם ימתו" - בדיבור אחד קטן - ולא נכון, יכול אדם לאבד את כל עולמו! ככתוב במשלי: "מוות והחיים ביד הלשון."

"ויאמר ה' סלחתי כדבורך" (יד, כ) (להתעדן באהבתך)

בספרו "נפש החיים" (שער ב פרק יב) גילה הגאון רבי חיים מוולואז'ין סוד נפלא: כאשר אדם יש לו צער כלשהו, אך הוא מכוון בתפילתו רק על הצער של מעלה המשתתף עמו בצערו, והוא שב ומתחרט באמת על עוונות שגרם על ידו את הצער של מעלה - אז הייסורים

מסתלקים מעליו, ולא עוד אלא שמודדים לו כמידתו ו'כופלין' לו פרנסתו, כנגד שני מיני הצער שגרם למעלה, כי עתה כאשר הוא מתחרט על שניהם - זדונות מתהפכין לו לזכויות!

לאור זאת ביאר ה"נפש החיים" את דברי הפסוק (במדבר יא, ב) "ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש", שאף בו דרשו (ברכות לב.): "אמר רבי אלעזר: משה הטיח דברים כלפי מעלה, שנאמר 'ויתפלל משה אל ה'", אל תקרי אל ה' - אלא על ה". ולפי פשוטו - אמר רבי חיים מוולאז'ין - מתבקשת כאן קושיא גדולה: מי זה הכריח את חז"ל לדרוש את הפסוק באופן של "אל תיקרי", ולומר שמשם רבנו הטיח דברים כלפי מעלה, שהיא לכאורה גנותו של משה? אלא לא גנותו של משה נאמרה כאן, אלא אדרבה, חז"ל דרשו כאן בשבחו! משה רבנו התפלל 'על ה'" דהיינו: על צער השכינה, ולא על צערו שלו, גם הוא עצמו הצטער וסבל מכך שהעם צעק אליו כאשר בערה אש ה' ואכלה בקצה המחנה, אבל את משה הטריד רק הצער של מעלה ולא צערו הפרטי!

ובעניין זה, הגאון רבי שלמה לונשטיין הביא בדרשה קושיא שהקשה הגאון הק' רבי שמעלקא מניקלשבורג: בדברי חכמינו זיכרונם לברכה מובא על עשו הרשע שבשעה שיעקב אבינו גנב ממנו את הברכות, זעק זעקה גדולה ומרה. ומובא בחז"ל שהוא הוריד את כל הצער וכל הפורענויות מאז עד היום. כל הייסורים שעם ישראל סובל, הם מכח אותן דמעות של עשו.

שואל רבי שמעלקא מניקלשבורג, וכי אנחנו לא מורידים דמעות בכל סאת הצרות הללו? כמה דמעות הורדנו בגלל חורבן בית ראשון? חורבן בית שני? כמה בכיות בכה העם ישראל בתקופת השמד, בגזירות האינקוויזיציה בספרד? במסעי הצלב, בשואה. האם לא הורדנו מספיק דמעות במלחמות העקובות מדם שהתרגשו עלינו כאן בארץ ישראל בעשרות שנים האחרונות?

שואל רבי שמעלקא מניקלשבורג, ישנו מושג של ביטול ברוב. בחד בתרי - מדאורייתא, ומדרבנן - אחד בששים. בתרומה רבנן החמירו עוד יותר: אחד במאה. ויש גם מציאות של ביטול שהצריכו אחד במאתיים. איך אפשר להבין ששתיים וחצי דמעות בתוך ים של דמעות אינו בטל? איפה מיליוני הדמעות שלנו? איפה כל הבכיות של עם ישראל לאורך כל הדורות נעלמו? הוא מקשה ומתרץ אבל כדי להבין את ההסבר שלו, נחוץ הסיפור הבא:

הסבא קדישא מרדושיץ, היה מקדושי עליון, מגדולי האדמורי"ם והתפרסמו עליו סיפורי מופתים רבים. באחת הפעמים בהן ערך את שולחנו הטהור - "טיש" לקהל חסידין, הוא סיפר להם סיפור. בצעירותו, היה עורך גלויות. נע ונד ומתבודד לנפשו. פעם אחת, בשעת לילה מאוחרת, הגיע למקום נידח ומצא להפתעתו בית ובפתחו מזוזה. הוא דפק בדלת, וביקש רשות להתאכסן שם ללינת הלילה, ובעל הבית הסכים. הוא היה יהודי פשוט "בעל עגלה" אבל נהג באורח בכבוד גדול. הכין לו מיטה ודאג ליתר צרכיו.

בחצות הלילה קם הסבא מרדושיץ כדי לערוך "תיקון חצות" הוא שמע את בעל האכסניה מדבר, והבין שגם הוא ער, ואז אמר לעצמו: "תראה, מי כעמך ישראל, מה זה

בעל עגלה - יהודי פשוט כזה, משכים כל לילה לאמירת תיקון חצות. "ועמך כולם קדושים, עמך כולם צדיקים..." תוך כדי אמירת ה"תיקון", שומע הרבי את בעל הבית מתייפח ביבבות נוראיות, ואז נוספת, קורעת לב... בטוח היה האדמו"ר שמלילה זה תהיה לו ודאי השפעה טובה עד סוף חייו... והנה עוד צעקה. כבר היה משוכנע הרבי שהיהודי הזה הוא הראשון בין ל"ו הצדיקים...

בלילה האחרון הוא מטה אוזן ושומע את בעל העגלה אומר לאשתו: "אוי! כמה פעמים אמרתי לך שלא תתני לי חביתה לפני השינה.. זה עושה לי צרבת..."

חסידי הרבי מרדושיץ ששמעו את הסיפור מפי קדשו, הבינו, רבם לא מספר מעשיות סתם... אלא ודאי שואף ללמד אותם משהו. מה היה המוסר ההשכל בזה?

הסבא קדישא מרדושיץ רצה לרמוז לחסידיו ולנו: זה לא נכון שאנו לא רוצים משיח. וודאי שכולנו מתאבלים על החורבן, אבל מתי נזכרים בזה? כשיש צרבת.. כשיש מישהו חולה במשפחה. אז כולם אומרים מיד: מתי יבוא כבר משיח? כשהצרות תוכפות עלינו, נזכרים לבקש על הגאולה.. האם אכפת לנו מכבוד שמים? תיקון חצות לא נועד כדי למלא את החסר בחשבון הבנק... משיח לא יבוא בשביל לסדר את הפרנסות... המשיח צריך לבוא כיון ששכינתא בגלותה. כי השכינה בצער!

חז"ל אומרים: "בכל צרתם לו צר" כלומר, כשיש יהודי שמצטער, אומר הקב"ה "קלני מראשי קלני מזרועי" ה' מצטער עם בניו, ושותף אתם בכל הצרות.

לרבי מגור ה"אמרי אמת" היה אח צדיק וקדוש, קראו לו רבי משה בצלאל. הוא נהרג בשואה ה' יקום דמו. סיפרו עליו, שכשהיה בגטו תמיד היה שמח. בזמן שכולם סביבו היו מדוכאים וסבלם ניכר בפניהם, אצלו ראו צהלה. פעם שאלו אותו, איך הוא מסוגל? איך יכול הוא להפגין שמחה בתנאים קשים כל כך? הוא השיב: "אם אני מצטער, גם הקב"ה בצער יחד עמי, לכן אני שרוי בשמחה, כדי לא לגרום צער לשכינה".

בשם האדמו"ר רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל אומרים: "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא..." ומפרשים, זה שאני בגיא צלמות - בסדר, אני לא אירא. "רע, כי אתה עמדי" מהו "רע"? כי אתה עמדי! כואב לי שהקב"ה מצטער יחד אתי... ואחרי כל ההקדמה הזאת נבין את הסברו של רבי שמעלקה מניקלשוברג. כל בכייה שאנו בוכים על החורבן היא מסוג הבכייה של עשו. בוכים על רפואות או על כמה לירות... גם עשו בכה כשיעקב גנב לו את הברכות, הוא חשב שדמעות אלו ימלאו את חשבון הבנק שלו... ואנחנו בוכים את אותה בכייה... וידוע שישנו כלל ש"מין במינו אנו בטל" כך יוצא, ששתיים וחצי דמעות של עשו לא בטלות גם בים של דמעות!!! אבל, אילו היינו בוכים באמת על צער השכינה, זה היה מועיל, המשיח היה בא!

במספר הימים אשר תרתם את הארץ (יד, לד)

ואותי יום יום ידרשון

מצינו סיפור בגמרא, ושייך הוא לפרשתנו, ויותר מכך – שייך הוא לנו, לכל אחד מאתנו! וזה הסיפור: רב אידי, אביו של רבי יעקב, רגיל היה ללכת רגלי מביתו לישיבתו של רבי יוחנן, מהלך שלושה חודשים! יצא מביתו לאחר חג הסוכות, והגיע באמצע החורף. שהה יום אחד בישיבה – וכבר הוצרך ללכת חזרה, כי הבטיח לאשתו שבליל הסדר יהיה בביתו! יצא מביתו לאחר חג הפסח, הגיע לישיבה באמצע הקיץ, למד יום אחד, והוכרח לשוב על עקבותיו. כי הבטיח לאשתו להיות בחגים בביתו!

היו התלמידים מזלזלים בו: מה אפשר כבר ללמוד ביום אחד, ולמענו לשהות בדרכים חצי שנה! והיו קוראים לו "בר בי רב דחד יומא": תלמיד ישיבה ליום אחד... נפגע, והקפיד. חשש רבי יוחנן שבני הישיבה יענשו בהקפדתו! פייסו, ודרש בישיבה: כתוב "ואותי יום יום ידרושון, ודעת דרכי יחפצון" – לומר לך, שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק בה כל השנה כולה. וכן במידת פורענות, דכתיב (בפרשתנו): "במספר הימים אשר תרתם את הארץ". וכי ארבעים שנה חטאו, והלא ארבעים יום חטאו! אלא לומר לך, שכל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה!

ויש להבין: אדם הולך שנה פחות יום ולומד יום אחד – יום זה חשוב כשנה. כי כל השנה הייתה כהכנה לאותו יום. ואם ילך שנה פחות יומיים וילמד יומיים? לכאורה יחשב גם לימודו כשנה. שהרי מי שלומד כל השנה, גם לו תחשב שנה של לימוד. הלא כן? אך לא – שהרי הביאו ראיה מהמרגלים, שהלכו ארבעים יום ונחשב להם לארבעים שנה. הרי שהלומד שלוש מאות ימים בשנה מקבל שכר כשלש מאות שנים! על כל שעת לימוד מקבלים אפוא שכר כחודש שלם, ועל כל שתי דקות – כיום לימוד! כמה יקרה אפוא כל דקת לימוד

"יום לשנה" – (רבי יעקב גלינסקי זצ"ל. והגדת)

רבים היו בעלי הבתים עמי הארץ, שאיותה נפשם לזכות את בתם ואת ביתם בחתן בן תורה. עולים היו לישיבה ומבקשים חתן בן עליה, בהבטיחם נדוניה הגונה ושנות מזונות על שולחנם הגדוש ברוב טובה. אחד מהם זכה בחתן לתפארת, ששקד יומם ולילה על תורתו והתעתד להיות לגדול בישראל. חותנו העריך מאוד את אישיותו ומידותיו, חוכמתו ופקחותו, אבל העריך פחות את תורתו ושקידתו. אדרבה, שמח היה אילו יצא לסחור בנצלו את חכמתו כדי להתעשר. אבל הבטחה זו הבטחה, הבטיח עשר שנות מזונות לעשר שנות שקידה והתעלות!

כששמע קריאת התורה בפרשת שלח, אורו עינינו: המרגלים תרו את הארץ ארבעים יום, ובני ישראל נענשו בארבעים שנות נדודים במדבר, "יום לשנה יום לשנה" (יד, לד -) " השומע אתה", אמר לחתנו, "יום לשנה – כבר אכלת עשרה ימים על שולחני, והרבה מעבר להם. זהו, כלו 'שנות' המזונות, ועליך להרויח את לחמך!" טיעון למדני, אין מה לומר". אין בעיה", השיב החתן השנון, מסור בידי את דמי הנדוניה, ותחפש לך חתן חדש". "מה זה?" "?! אנו מתגרשים". "מדוע?" "הזדעק הכפרי". כי שהיתי עם בתך עשר 'שנים' ולא ילדה" ... "טוב, טוב, המשך ללמוד", הפטיר החותן, "לא אמרתי דבר"...

ידוע שאיני מספר סיפורים מבדחים סתם כך, אלא כ"מילתא דבדיחותא" לפני השמעתתא (שבת ל, ב -) לצערנו, תופעה זו של "מוסר כפול" רווחת כל כך! חותנת אחת שפכה זעמה על חתנה, באזני חברתה: "לחתני לב של אבן! הוא משאיר את אשתו עם ארבעת ילדים, ונוסע לו לטיול בצפון. שהיא תקרוס תחת הנטל, והוא ייחנה לו עם חבריו..." החברה גישה: "שמעתי שגם בנך מצטרף לטיול, ומשאיר את אשתו לבד..." "לא!" מיהרה למחות, "בני אינו משאיר את אשתו לבדה, הוא משאיר אותה עם חמישה ילדים... "אהה! ואנחנו?! הרי כל אחד מאתנו מלא טרוניות כרימון, על חבריו או בני משפחתו. ומדוע, כי אנו הרי עושים עבורם את המינימום, אז מדוע אינם עושים כלפינו אלא את המינימום?! ואף אל הבורא פונים אנו בעתירה: ריבוננו של עולם, למה חסר לי דבר פלוני, ודואב לנו איבר פלוני, למה אושרנו ובריאותינו אינם מושלמים?! ככה? ומה עושים אתם עבור הקדוש ברוך הוא -?! טוב, נכון שאיננו מושלמים. אבל את המינימום הרי אנו עושים! אז מה הטרוניה, כשגם הוא עושה את המינימום למענינו.

וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הַהָר לֵאמֹר, הֲנֵנוּ וְעַלְיֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה'. - דעת תורה מהי (יד, מ) (אברהם לוי)

אתה משמח את א-לוקים?

וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הַהָר לֵאמֹר, הֲנֵנוּ וְעַלְיֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה'... וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמַה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי ה', וְהוּא לֹא תַצְלַח: אֵל תַּעֲלוּ כִּי אֵין ה' בְּקֶרְבְּכֶם, וְלֹא תִנְגְּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם: כִּי הָעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וַיִּנְפְּלֶתֶם בְּחָרְב... וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הַהָר... וַיֵּרֶד הָעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא, וַיִּכּוּם וַיִּכְתּוּם עַד הַחֲרָמָה: (במדבר י"ד מ' - מ"ה).

בפרשת השבוע אנו נחשפים לנקודה מאוד רגישה ועדינה - מה שנקרא היום "דעת תורה", ובפסוקים הנ"ל אנחנו רואים מה קורה לאדם שנופל בנקודה הזו, גם אם כוונותיו צרופות ונפלאות. היכן אנו רואים זאת? בפרשת השבוע משה רבנו שולח מרגלים לרגל אחר ארץ ישראל, המרגלים מפליגים לדרכם ובודקים את טיב הארץ ועוצמת אנשיה, וכעבור 40 יום הם חוזרים ממסעם ומוציאים את דיבתם הרעה על הארץ. העם שומע את הממצאים הכואבים והנתונים הקשים ומאמין למרגלים ובוכה על מר גורלו, יהושע וְכָלֵב מנסים לעשות סדר בבלגן ולהבהיר לכולם שהמרגלים מרמים אותם ובעצם הארץ טובה

מאוד, אך העם ממאן לשמוע ליהושע וְכָלֵב - ואף מנסה לרגום אותם באבנים. בורא עולם מחליט שהסאה הגדשה ויש להעניש את החוטאים, וכך היה. המרגלים מתו בייסורים קשים ועינויים מרים כמבואר בחז"ל באריכות, ואף בני ישראל נענשו על שהאמינו למרגלים וקיבלו לשון הרע על ארץ ישראל והם איבדו את הזכות לעלות לארץ, וא-לוקים החליט שהארץ תינתן רק לבניהם.

בני ישראל שומעים על העונש הגדול ואוחז אותם צער נורא וחרטה עמוקה, ולפתע קמה מתוכם קבוצת "מעפילים" ומודיעה שהיא רוצה לעלות לארץ. משה רבנו מודיע לאותם מעפילים שרצונם הנפלא הגיע באיחור ועליהם לשאת את עונשם ולמות במדבר - ולא כדאי להם להמרות את צו הבורא ולנסות לעלות לארץ, פן יפלו בחרב יושבי המקום. אך אותם אנשים התעלמו מדברי משה ופתחו במסע עלייה לארץ, וסופם שנפלו בחרב העמלקים.

עד כאן ההיסטוריה הכואבת, וכל מי שמעמיק בה לומד ממנה שתי נקודות מהותיות ויסודיות בסוגיה שנקראת "דעת תורה", ואלו הן:

נקודה ראשונה: בתחילה המעפילים מיאנו לעלות לארץ - למרות שבורא עולם הודיע שהארץ טובה מאוד. מצד שני אנו רואים שלאחר שמשה הודיע לעם שהוא איבד את הזכות לעלות לארץ - קמה קבוצת מעפילים המחליטה להתאבד למען ארץ ישראל, ולא מעניין אותה שמשה מודיע להם שה' לא בקרבם - ומובטח להם שימותו.

והשאלה נשאלת: יהודים מתוקים, מעפילים חמודים, כיצד פתאום נוצר המהפך הזה בלבכם? ועוד יותר לא מובן, מדוע באופן שיטתי אתם מתנהגים ההפך מרצון ה'? התשובה על כך מאוד כואבת, וחובתו של כל יהודי להפנים אותה:

יצר הרע מסית את האדם כל הזמן לפעול ההפך מדעת תורה! כשיש מצווה לעלות לארץ - היצר מסית את האדם שלא יעלה. כשיש איסור לעלות - היצר מתהפך 180 מעלות ומסית את האדם שיעלה - ואפילו במחיר "מסירות נפש". את המציאות העגומה הזו אנו רואים גם בפרשה הבאה אצל קורח ועדתו, שלא הסכימו להתכופף להנהגתו של משה רבנו [שמינה את אליצפן לנשיא], ומחמת זאת הם יצאו נגדו חוצץ והתדרדרו ביראת שמים עד כדי כך שהגיעו לשפל שאין כמוהו ועשו צחוק וליצנות ממשה והתורה, מהציצית והמזוזה, ממתנות כהונה והכהן הגדול (כמופיע שם במדרשי חז"ל באריכות ואכמ"ל), וכמו המעפילים - גם הם הסכימו למסור נפש ולקחת 97.48% סיכוי של מוות בטוח (שהרי מתוך 250 בעלי המחנות מקטריי הקטורת + קורח ואהרון, משה הודיע להם שכו...ל...ם הולכים למות - ורק אותו אחד שה' יבחר בו יישאר חי, וזה לא הפריע להם), וכל זה במסווה של מלחמת קודש למען כבודם של כלל ישראל [פי כל העדה כלם קדשים... ומדוע תתנשאו על קהל ה'].

לא יאומן עד כמה יצר הרע מסית את האדם להתנגח בתורה וחכמיה ולמרוד "בדעת התורה" של הרב והמנהיג. עד כדי כך שהיצר יכול לעשות לאדם "מהפכה" בראש ולהפוך

את מוחו ברגע אחד, ופעם להציג לו את הארץ כדבר רע ולמרוד בה' - ובשנייה הבאה היצר יכול להציג לאדם את אותה ארץ כמתנה עצומה שצריך להילחם עליה ולמות למענה... יצר הרע גם מסוגל לעוור את האדם ולגרום לו להתלוצץ מהתורה ומצוותיה - ואף לקחת 97.48% סיכון של מוות, העיקר למרוד בגדול הדור ובדעת התורה שלו. ומדוע אנו מעלים את הנקודה הזו לבמה ועושים ממנה נזיד רציני? מה זה קשור אלינו? הרי אנו לומדים תורה, קמים לנץ, נותנים צדקות ומחלקים ברכות... אנחנו ליגה אחרת... יש לנו איכות רוחנית וגזע רוחני יצוק... וכי אנו צריכים חיזוק בנקודה של "כניעה מושלמת לדעת תורה"?

יהודי יקר, אח מתוק, רצוננו להזכירך שהמרגלים היו בעלי דרגה ועוצמה נשגבה והתורה הכריזה עליהם "כְּלֵם אַנְשִׁים רָאשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה". פירוש: מדובר באנשים שהיו "שרי אלפים" בעם ישראל (במדבר חזקוני "ג'ג") שמשה בחר אותם בעבר בתור "שופטים" (שמות י"ח כ"א - כ"ב), אנשים שנאמר עליהם "חכמים ונבונים וידועים" (חזקוני שמות י"ח כ"ה) שהיו תלמידי חכמים ויראי א-לוקים בקיאים וחרוצים היודעים לברר וללבן אמיתות דבר ולהביאו אל תכלית (ספורנו שם), נוסף רק שלא מדובר בסתם אנשים שהעם אחז שהם יראי א-לוקים, אלא משה רבנו ראה ברוח הקודש שיש עליהם חותמת של יראי א-לוקים (ספורנו שם)! אותו דבר קורח ועדתו. מדובר בענקי עולם שנאמר עליהם "נְשִׂאֵי עֲדָה קְרָאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי שָׁם" (במדבר ט"ז ב'), פירוש: מיוחדים שבעדה, תלמידי חכמים, קדושים שיש להם שם בכל העולם (תורה תמימה במדבר שם). והתורה מגלה לנו שלמרות עוצמת המרגלים וקורח ועדתו - האנשים הללו נכשלו בנקודה של "כניעה מוחלטת לדעת תורה", עד כדי איבוד הדעת והדת ומעידה ומרידה במשה ובבורא עולם. ומזה עלינו להבין עד כמה הנקודה הזו טעונה חיזוק כל הזמן, גם אם יש לאדם חליפה ארוכה וכיפה עמוקה וזקן ענק ושפם חזק ועניבה מכובדת וכרס לתפארת, והקדושה וההוד נוטפים ממנו מכל נימה וכל פינה, ואפילו אם הוא בנם של קדושים ונשמתו נחצבה מהעולמות הכי עליונים ורמים.

ובנקודה הזו נפלו גיבורים ונספו מאתנו חללים רבים אשר היו בטוחים בעצמם וביראתם, ושכחו שבעצם כבר התנא הכריז את המשפט המפורסם "אל תאמין בעצמך עד יום מותך" (אבות ב' ד'), וזה נאמר על כו...ל...ם - ורבי יוחנן כהן גדול יוכיח. [נ.ב. אנו רואים כאן עד כמה התורה לא מכסה על אף אחד - ולא נושאת פנים אפילו לחכמיה, ומי שמועד ביראתו - התורה לא עושה לו פרוטקציה ולא מטייחת את התקלה, מפני שתורתנו היקרה היא תורת אמת!!! איפה יש עוד תורה כזאת...??]

בואו נעמיק יותר. הגמרא מספרת לנו שלרבי מאיר היה תלמיד שיכל להתיר כל טומאה על ידי ארבעים ושמונה טעמים, ובעיר יבנה היה לרבי מאיר תלמיד חריף שמרוב חריפותו יכל לטהר את השרץ במאה וחמישים נימוקים תורניים (עירובין י"ג ע"ב, ועיין שם בתוס' ד"ה שיודע לטהר, מה נפק"מ בכך). ושואלים חכמי המוסר, לשם מה מיידעת אותנו הגמרא את האינפורמציה הזו? מה זה אמור לעניין אותנו שלרבי מאיר יש תלמידים כל כך

פלפלנים ומוכשרים בצורת חשיבתם? ועונים חכמינו, כך: רוצה הגמרא שנדע שבאופן עקרוני ניתן להסתכל על כל דבר בשתי אופנים, ומי שיתעקש להתיר את השרץ - יצליח לבנות אפילו 150 ראיות לדבריו! אלא שהחכמה לאחוז באמת ולברר מה רצון ה' באמת, האם רצונו שנתיר את הדבר - או שנאסור אותו. לכן הביאה הגמרא את הסיפורים על תלמידי רבי מאיר. להראות לנו שלמרות פלפלותם המופלגת וכוחם העצום להתיר כל דבר, הם חיזרו תמיד אחר רצון ה' האמתי - והיו בקבוצה של "תלמידי רבי מאיר", ולא בקבוצה של "נבל ברשות התורה".

את הנקודה הזו אנו רואים בבירור אצל המעפילים הנ"ל שבתחילה הם ראו את ארץ ישראל כעונש נורא - ולאחר מכן הם הסתכלו על אותה ארץ כעל מתנה נפלאה. אכן, לכל מטבע יש שתי צדדים (ליתר דיוק "שלושה צדדים", למעלה, למטה, והחלק שמסביב), והחכמה היא להביט על הצד הנכון, הצד שא-לוקים מבקש שנראה, וזה בעצם נקרא "דעת תורה". אלא שיש דעת תורה נכונה (כמו של משה רבנו), ויש דעת תורה מסולפת (כמו של המרגלים וקורח ועדתו), וצריך להיזהר לא לבלבל ביניהם, וזה גם מעוגן בתורת הגימטרייה כדלהלן:

דעת תורה טהורה וצרופה גימטרייה 1698 (עם הכולל)

לבדוק בכל רגע מה רצון הבורא ממנו כעת גימטרייה 1698

דעת תורה עקומה ומסולפת גימטרייה 1929 (עם הכולל)

להיסחף אחרי כולם בלי לבדוק מהו רצון הבורא ממנו כעת גימטרייה 1929

נקודה שנייה: בפרשה אנו רואים שמה שהמעפילים לא שמעו לדעת התורה של משה - והם התעקשו לעלות לארץ, זה נבע מתוך רצון קדוש ורגש חרטה על התנהגותם הקודמת המבישה, שקיבלו לשון הרע על ארץ ישראל. אך למרות שהמניעה של המעפילים היה "כאילו" קדוש, הם נענשו על כך. מדוע? מפני שאדם שלא שומע לגדול הדור, למנהיג הרוחני, לדעת תורה, אפילו שיש לו סברות נפלאות ושיקולים מקודשים, חטאו גדול מנשוא. משום "שדעת תורה" זו מסגרת שלעולם אין לפרוץ, תהיה הסיבה אשר תהיה, והדין המפורסם של "זקן ממרא" יוכיח - שאין לסטות מדברי מנהיגי העדה, אפילו אם נראה לנו שהאמת אחרת מהם.

ברשות הקוראים החביבים נרחיב מעט את הנושא הזה, מחמת שמדובר בנקודה שהיא הלב של היהדות ועמוד מרכזי בתורה [כפי שמכנה זאת ספר 'החינוך' שנצטט לקמן], ולמרבה הצער העלבון והקלון - נושא זה נפרץ בדורנו, ואת המחיר אנו משלמים בכל התחומים. בנוער הנושר, בשלום בית המקרטע, בהשקפה המעורפלת, באהבת ה' הרעועה, בחוסר חיבור אמתי לה' ותורתו, והרשימה עוד ארוכה ועמוקה. אך למה לדבר בחידות אם אפשר לפרוס את הדברים לפרוסות ולעכל אותם כהוגן לוורידים ולעצמות? ובכן, בואו נצא לדרך, ונפתח את המקורות בנושא:

1) וזה לשון ספר החינוך (במצוה תצה): ובכלל המצווה גם כן לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהיה בינינו בזמננו, וכמו שדרשו זיכרונם לברכה (ראש השנה כ"ה ע"ב) "יפתח בדורו כשמואל בדורו", כלומר שמצווה עלינו לשמוע בקול יפתח בדורו, כמו לשמואל בדורו. והעובר על זה ואינו שומע לעצת הגדולים שבדור בחכמת התורה בכל אשר יורו, מבטל עֲשֵׂה זה וענשו גדול מאד, שזהו העמוד החזק שהתורה נשענת בו... עכ"ל.

2) וזה לשון ספר החינוך (במצוה תצו): ועל דרך האמת והשבח הגדול בזאת המצוה אמרו זכרונם לברכה (בספרי), "לא תסור ממנו ימין ושמאל", אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, לא תסור ממצוותם. כלומר, שאפילו יהיו הם טועים בדבר אחד מן הדברים, אין ראוי לנו לחלוק עליהם - אבל נעשה כטעותם, וטוב לסבול טעות אחד ויהיו הכל מסורים תחת דעתם הטוב תמיד, ולא שיעשה כל אחד ואחד כפי דעתו, שבזה יהיה חורבן הדת... והפסד האומה לגמרי. ומפני עניינים אלה, נמסרה כְּוֹנֵת התורה אל חכמי ישראל... עכ"ל.

ספר 'החינוך' נותן לנו כאן חינוך גדול בכל מה שקשור "לדעת תורה" - והוא מגלה לנו מספר נקודות ברורות שאין עליהם עוררין, ונסכם אותם במילים ברורות:

(א) חובה להתכופף לדעת תורה של חכמי ישראל, מפני "שְׁכֻנַת התורה" נמסרה להם.

(ב) בכל דור ודור התורה נותנת סמכות וכוח הנהגה והכרעה לגדולי ישראל שבאותו הדור, ממש כמו שהתורה נתנה סמכות וכוח לנביאים הקדושים לפני אלפי שנים. מה שנקרא "יפתח בדורו, כשמואל בדורו".

(ג) המתעלם מדעת התורה של גדולי ישראל שבדורו מבטל מצות 'עשה' מהתורה, ועוקר "עמוד חזק שהתורה נשענת עליו" (כפי שהחינוך ניסח זאת לעיל).

(ד) גם אם גדולי ישראל טועים - מוטב שנעשה כטעותם ונהיה כפופים להם. מפני שמוטב שנעשה כמותם כל הזמן - ונהיה צודקים רוב ככל הפעמים, מאשר נעשה על פי דעתנו - ובקושי נקלע לאמת התורנית פה ושם, ונגיע לחורבן הדת ועקירת התורה.

למען העמקת ההבנה נצטט כאן קטע נוסף מהחינוך - אשר יעזור לנו לעכל היטב את העוצמה של גדולי ישראל, וזו לשונו הטהורה (מתורגם מארמית לעברית): ועל דרך עניין זה... אפרש לך אגדה אחת בגמרא (ב"מ נ"ט ע"ב), לגבי אותו מעשה עם רבי אליעזר 'בתנורו של עכנאי', אגדה התמוהה עד מאוד.

הגמרא מספרת שם שרבי נתן פגש את אליהו הנביא ושאל אותו: מה עושה הקדוש ברוך הוא בזמן ששמע את חכמי ישראל מסרבים להיכנע 'לבית קול' שבקעה משמים ופסקה כנגדם? אמר לו אליהו, חייך הקדוש ברוך הוא ואמר "נצחוני בני", שהיה שמח הקדוש ברוך הוא על שהיו בניו הולכים בדרך התורה ובמצותה להטות אחרי רבים, ולא נכנעו

לבת קול שבקעה משמים ופסקה כנגדם. ומה שאמר הקדוש ברוך הוא "נצחוני בני", חלילה לפרש שחכמי ישראל ניצחו את הקדוש ברוך הוא, אלא הפירוש הוא כך.

במחלוקת ההלכתית שהייתה לרבי אליעזר עם חבריו, האמת הייתה עם רבי אליעזר - אלא שחבריו לא ירדו לסוף דעתו, ואפילו מהשמיים יצאה 'בת קול' והכריזה שהלכה כמותו. ואך אף על פי כן, מחמת שחכמי ישראל לא הצליחו לרדת לעומק דבריו ופלפולו - הם פסקו כפי דעת תורתם והבנתם באותה סוגיה, כפי הדין התורני שבמקום שאין הסכמה במחלוקת - פוסקים כמו הרבנים, אף על פי שיתכן שהאמת אינה כדברי הרבנים - והם טועים בהלכה. וזה מה שאמר הקדוש ברוך הוא "נצחוני בני". כלומר אף על פי שהאמת הצרופה היא כרבי אליעזר "והלכה כמותו", מכל מקום "הלכה למעשה" תהיה כמו חכמים, אפילו שהם נוטים מדרך האמת. מחמת הדין של "אחרי רבים להטות" שבאמצעותו הבורא נותן לחכמינו ז"ל סמכות וכוח להכתיב את ההלכה, והרי זה כאילו בעל האמת מנוצח.

(עכת"ד החינוך במצוה תצ"ו, ועיין עוד בסוגיית זקן ממרא ותחכים, והדברים עמוקים ודקים והנייר צר וקצר, ולכן נסתפק בזה).

שורה תחתונה: חובתו של כל יהודי להתכופף לדעת התורה של גדולי ישראל, בין אם הוא מבין אותה ובין אם לאו, ואפילו אם נדמה לו שכל גדולי הדור טועים חלילה וכדומה - או שנראה לו שהם עושים תקנות מיותרות בכל מיני נושאים (כמו "פלאפון כשר", "אינטרנט סגור" בפיקוח נתיב, "הפרדה באוטובוס" - שנשים ישבו בחצי אחד וגברים בחצי השני, וכל מיני תקנות שנועדו לבצר את חומת הדת וניקיון המוח והדעת), גם אם האדם לא מבין את טעם התקנות הללו, אל לו להתנגח בדעת התורה של גדולי הדור - וכאן נמדד האדם. האם הוא מתכופף לדעת תורה רק בזמן שהוא מבין אותה, או שהוא נכנע לגדולי הדור - כל הזמן, שהרי התורה הסמיכה אותם להגדיר את "כְּנִיַת התורה", ולקבוע את "ההלכה למעשה", כפי שהחינוך פסק לנו.

האמת היא שנושא זה הוא אחד הנושאים הכי רגישים ביהדות - ולא לכולם יש את הזכות להבין את נחיצותו ועוצמתו. אך אם ספר 'החינוך' הגדיר זאת במילים "העמוד החזק שהתורה נשענת בו", מי יכול להקל בו ראש? מי מסוגל לשחק באש ולעגל פינות בדעת תורה - ובהוראות וסייגים שחוקקו גדולי ישראל?

אשרי המבין זאת וחי כך ומנתב את חייו על פי דעת תורה - בלי חיתוכים וקיצוצים וצנזורים, ענק האדם שמסוגל לחיות בתוך המסגרת של "עשה לך רב והסתלק מהספק", והוא מסוגל לכופף את עצמו "לא-לוקים" - שציווה אותנו לשמוע לדעת תורה. אדם זה מרוויח בעולם הזה את הסגולה המפורסמת של "הנוטל עצה מתלמיד חכם - אינו נכשל" (שמות רבה פרשת שמות פרשה ג' ח'), ומהפירות הוא יטעם עוד בעולם הזה - באיכות שלום ביתו וחינוך ילדיו וסייעתא דשמיא שתלווה אותו בכל פינה, והקרן שמורה לו לנצח נצחים.

ומה שהכי חשוב, זה שהיהודי הזה משמח את השכינה בכל רגע!!! האם יש משהו יותר מוצלח מזה?

וְהָיָה בְּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לָהּ (טו, יט.) (בית ישראל – להג"ר ישראל בהג"ר אברהם מרדכי - האדמו"ר מגור)

ישנם אנשים שעושים ברכה כשרוצים לאכול, הרי שהברכה היא רק לצורך האכילה, לעומת זאת ישנם אנשים שכל האכילה שלהם הוא בכדי שיוכלו לברך, הרי שהאכילה שלהם הוא צורך גבוה, וזהו הוא הפי' וְהָיָה בְּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּכוּנוֹ שֶׁכָּל הַסִּיבָה שֶׁל הָאֲכִילָה הוּא רַק בְּשִׁבִיל תְּרִימוּ תְרוּמָה לָהּ.

"ראשית עריסותיכם חלה תרימו וגו'" (טו, כ) (פרדס יוסף – החדש)

"ל, עפ"י המסופר שכאשר נגמר בנין הקלויז דחסידי צאנז בעיר טארנא, הזמינו החסידים את הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל שיבוא לטארנא לרגל חנוכת הבית. ודיבר אז הרה"ק מצאנז זצ"ל לפנייהם דברי הדרכה, ובתוך הדברים אמר, אברכים יקרים, מה מבקשים מכם, שכשתקיצו משנתכם תהיו זהירים שלא להישאר במיטתכם לישן שנית, רק תיכף בהקיצה הראשונה, תהיה באיזה שעה שתהיה, תעמדו ממיטותיכם, ותלכו ללמוד בהקלויז עכ"ד. ובזה י"ל "ראשית עריסותיכם" מלשון 'עריסה' ומרמז על מיטתו של האדם - דהיינו מיד כשיקום משנתו בפעם הראשונה - ב"ראשית" תיכף ומיד "תרימו תרומה לה".

"כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה" [טו, לא]. (ניצוצות)

צוות העובדים של ה'קינגס קאונטי הוספיטל' הכיר את הדמות היהודית שסבבה לאורך המסדרונות. היה זה הרב שפירא, אחד מרבני ברוקלין. האיש, רבי שלמה דב שפירא, היה אחד ממבקריו הקבועים של בניין ה'קינגס קאונטי', אחד מבתי החולים שבברוקלין. החולים הכירו אותו היטב. לחלק מהם היה כ'מלאך' מושיע שישב ליד מיטותיהם בשעותיהם הקשות. ישיבה כזאת, לעתים ליד חולה גלמוד שראה ביושב לידו את ידידו היחיד עלי אדמות, הייתה רק חלק מעיסוקיו במסגרת תפקידו כרב בית החולים. צ'פלין קראו לו בשפה המקומית. הצ'פלין האמריקני, בבית החולים כמו בצבא, משמש כאיש דת, אשר מתפקידו לדאוג לכל הצרכים הדתיים של הנזקקים להם. כמה צ'פלינים כאלה היו ב'קינגס קאונטי'. לצד הצ'פלינים היהודים פועלים גם, להבדיל, כאלו שאינם בני ברית, כמו קתולים ופרוטסטנטים.

עבודה לא הייתה חסרה לרב שפירא. הוא זה שדאג לאספקת מזון כשר לחיילים יהודים. לעתים דאג גם לגיוסם של זוג תפילין וטלית. מובן שהוא גם היה אחראי לשימורים של החגים היהודים, לתקיעת שופר בראש השנה, להדלקת נרות בחנוכה, לקריאת מגילה בפורים ולשאר החובות היומיומיות. וגם עיקר תפקידו כרב לא נפקד: פתרון שאלות הלכתיות, כמו הצום ביום כפור וכדומה. בבית החולים היה הרב שפירא פוגש גם את הכומר הפרוטסטנטי, שמילא, להבדיל, תפקיד מקביל לתפקידו שלו, בין החולים שלא היו

בני ברית. מטבע הדברים נקשרה ביניהם לא אחת שיחה. ניכר היה כי הכומר הפרוטסטנטי אינו רוחש חיבה יתירה ליהדות. הוא גם לא ניסה להסתיר את איבתו. כך סתם. איבת עולם לעם עולם. הרב שפירא לא נפגע מיחסו העולב של עמיתו לעבודה. גם כשסיפר לו הכומר על תקופתו הצעירה, שעה שהקדישה הרבה מזמנו לעבודה מיסיונרית, לא היה הרב שפירא מופתע. "וכי מה כבר אפשר לצפות מכומר?" חשב ... אך מאוחר יותר התברר, כי דווקא יש למה לצפות .

היה זה באחד ממוצאי השבת החורפיים של תשי"ט. בביתו של הרב שפירא גמרו את ה'הבדלה'. הטלפון צלצל. מעברו השני של הקו נשמע הקול. היה זה קול ידוע. קולו של הפקיד הממונה ב'קינגס קאונטי'. גם המסר שבקש הפקיד להעביר היה די שיגרת. הייתה זו עוד קריאה אל בית החולים. עוד הזמנה למיטתו של חולה. "מיהו החולה?", שאל הרב. "רעוורענד סטאניסלאב ואן קליין", ענה הקול. השם היה מוכר. מטרת ההזמנה לא כל כך. היה זה אותו כומר פרוטסטנטי זקן, מיסטר ואן קליין מבית המיסיון שבטילארי סטריט בברוקלין. האפשרות על שינוי בעולם ערכיו של ה'שיגן' בן ה-82 לא נראתה באופק מחשבותיו של הרב שפירא. אך מתוקף תפקידו הוא חייב להיענות לכל פניה שכזו. סוף סוף גם באירועי בית החולים לא נרשם מעולם אירוע מוזר כמו הזמנת רב למיטת חוליו של כומר נוצרי. את הדרך לבית החולים ליוו מחשבות שונות ומשונות, הרבה דמיון והרבה סימני שאלה. המחשבות לא הרפו גם תוך כדי צעידה במסדרונות הארוכים. במזכירות נמסרה לי כי סטאניסלאב ואן קליין התאשפז לפני שלשה ימים לאחר שהתגלו אצלו ליקויים בפעילות הכבד. הרב פנה אל החדר שבו שכב לבדו ואן קליין. כבר מפתח החדר היה אפשר להבחין בהבעת פנים רצינית שהסתמנה על פניו של החולה. הכומר מדד במבטו את הנכנס כמי ששוקל בפעם האחרונה את החלטתו. "סגור בבקשה את הדלת", בקש את הרב. הדלת נסגרה. בחדר היו רק שניהם. הרב היהודי והכומר הפרוטסטנטי. ואז, ללא גינוני הקדמה, זרק הכומר אל חלל החדר את בשורתו: "שלום עליכם! אני יהודי!" – הרב קפא על מקומו.

לא היה מקום להטיל ספק באמיתות של הזעקה הנוראה. השפה, השפה שבה נאמרה הייתה כל כך יהודית. כל כך לא פרוטסטנטית. הייתה זו אידיש. ובכן, הרהר הרב, סטאניסלאב ואן קליין הכומר המיסיונר, הוא בן ברית. הכומר, מרגיש במבוכתו של הרב, המשיך באידיש רהוטה: "אם יש לכבודו זמן, אספר לו את תולדות חי". נולדתי בפראג. לאבי קראו מרדכי זאב קלינאוויץ ולאמי חיה קיילא. תקופת לימודי הילדות שלי עברה עלי כמו על יתר הילדים היהודים בפראג. למדתי ב'חדר' ואחר כך בבית מדרש. כשגדלתי התחלתי לחלום חלומות גדולים ... היו לי הרבה תאוות ויצרים, ואתה הרי יודע שאם לא עובדים עליהם עלולים להגיע על ידם לגרוע מכל. וכך היה שבהיותי כבן ארבעים, הגעתי לאמריקה. שנה לאחר מכן נכנסתי אל הסמינר התיאולוגי המתודיסטי כדי ללמוד לכמורה. אז כבר הייתי גוי גמור. כעבור חמש שנים התחלתי בפעילות מיסיונרית. משך 12 שנה עסקתי בפעילות מיסיונרית. נדדתי על פני כל העולם והטפתי לנצרות. נסעתי לאורכה ולרחבה של אמריקה, בדרום אמריקה, בצפון אפריקה ובאפריקה הדרומית. כמיסיונר רצו

לשלוח אותי גם לארץ ישראל, אלא שלשם לא הסכמתי ללכת. בתום פעילותי המיסיונרית חזרתי לאמריקה. שם שימשתי ככומר באלבאני, בסיראקוז, בסט. לואיס, בסרטוגא, בספרינגס ובג'ורג'יה שבדרום. כך נדדתי מכנסייה לכנסייה עד שמלאו לי 75 שנה". בסוף וידיו של ואן קליין ספר הלה, כי את שבע שנותיו האחרונות בילה בבית המיסיון שברחוב טילארי בברוקלין שבניו יורק. כך עד לפני שלשה ימים. כעת כשאני שוכב על ערש דווי הדמיונות והתאוות נחלשו ואני רואה בחוש איך שנפלתי לתהומות של חטא ועוון, כל כולי טמא ומשוקץ, ואני משתוקק לנסות להחזיר את הגלגל אחורנית כמה שאוכל... הרי אמרו חז"ל ש"אין לך דבר העומד בפני התשובה" ציטט מזיכרונות ילדותו... כשהוא נאנח אנחה מלאת משמעות, כולו חשש מפני העתיד, סיים ואן קליין את נאומו: "עכשיו אני רוצה למות כיהודי" - - - "נולדתי יהודי ואני רוצה למות כיהודי. שמי היהודי הוא: שמעון בן מרדכי זאב. אני מעוניין שזאת תהיה גם הכתובת שתיחקק על המצבה שלי".

דממה מעיקה השתררה בחדר. הכומר המשומד פרק את מטען חוויותיו עד תום, ואילו הרב היהודי לא היה יכול לפצות את פיו. בוהה בחלל האי וודאות ישב צמוד לכיסאו, מנסה לברור את מילותיו. שערי תשובה אמנם לא ננעלו, אך האם רצונו של מומר להיקבר כיהודי יכול להיחשב כהרהור תשובה? הרב שפירא עמד מכיסאו. מתח עצור עמד בחדר כשטייל קצרות לרוחבו. האחיות שהסתובבו במסדרון שמאחורי הדלת הסגורה לא שיערו את הדרמה שהתחוללה בחדר. את הדממה המעיקה הפסיק קולו של הרב: "איננו מעוניינים ביהודים מתים. אנחנו מעוניינים ביהודים חיים. כאלה שחיים כיהודים. כאשר בא זמנם, כמובן, הם גם מתים כיהודים. אך זה רק סופם של אילו שחיו כיהודים. ובכן, אם אתה מתכוון בווידי שלך ברצינות, עליך להתחיל לחיות כיהודי כבר עכשיו, ממש ברגע זה". החולה נענע בראשו לאות הסכמה.

בשלב זה הציע הרב שפירא את התוויית צעדיו הראשונים של ואן קליין בדרכו חזרה לדת אבותיו. "מעכשיו תפסיק לאכול מאכלי טריפה. מעכשיו תהיה חייב להוציא מתפריט בית החולים שלך את כל אותם מאכלים שאינם כשרים. החל ממחר בבוקר תתחיל להניח תפילין ולהתפלל שלוש תפילות ביום. תתחיל להתנהג בדרך שבה צריך יהודי להתנהג עפ"י השו"ע. את כל רכושך, בכסף ובשווה כסף, תצטרך להקדיש למוסדות תורה ולמפעלי צדקה יהודים. רק אז יתברר כי אתה באמת מתכוון למה שאתה מצהיר". כאן ביקש הרב מהחולה לכתוב הצהרה מלאה. סיפור מלא של תולדות חייו, הבהרת מחשבותיו ורגשותיו, רגשות החרטה על העבר. בהצהרה זאת, דרש הרב, יתחייב החולה להצהיר כי ברצונו לחזור בתשובה שלימה באמת ובתמים. לחיות כיהודי. "עם זאת", הבהיר הרב "עליך לזכור ולא לשכוח כי אתה משומד ומיסיונר, אדם שחשבון כבד של פשעים רובץ על כתפיו, אדם המוגדר כמסית ומדיח". בשקט שכב החולה הישיש במיטתו, מאזין כמו נאשם לגזר דינו של הרב. הדברים הקשים ששמע עתה לא נעמו לאוזנו. כמעט בלחש אמר: "הדרישות הן מוצדקות"... עוד לפני שנפרד הרב מהחולה, הספיק האחרון לבקש מהרב שיצור קשר עם בן דודו, עורך דין יהודי בניו יורק, ויבקש ממנו להגיע בדחיפות אל בית החולים. "ספר לו על שיחתנו", ביקש החולה מהרב.

הרב שפירא יצר קשר עם אותו עורך דין. תגובתו הראשונה של עורך הדין הייתה נזעמת! "מי בכלל צריך את המשומד הזה, שעשה בושות לכל בני משפחתו?", הייתה התשובה. יותר מאוחר, כשהתרכך קמעא, הסכים לעשות את דרכו ל'קינגס קאונטי הוספיטל'. כשהגיע, התברר לו כי מאוחר מדי. אי אפשר היה בשום אופן ליצור קשר של שיחה עם החולה, שהיה שרוי בתרדמה עמוקה. בשעה 9 בבוקר של יום שני הגיע שוב הרב שפירא אל מיטתו של ואן קליין. את החולה מצא במצב של חוסר הכרה. כמעט ברור היה ששיחה נוספת לא תהיה. ליד מיטתו נמצאה פיסת נייר כתובה בכתב ידו באידיש: "נולדתי כיהודי וברצוני למות כיהודי, כש'שמע ישראל' על שפתי ובלבי. הדרך חזרה קשה ומרה, אך אין דרך אחרת. שמעון בן מרדכי זאב קליין".

הידיעה על הווידוי וגילוי של הסוד הגדול זעזעה את כל צוות בית החולים. החולה, הכומר של בית החולים, לא היה זר להם. כנציגה של הנצרות שמש בבית החולים שנים רבות. גדול יותר היה הזעזוע בין חבריו, חברי בית המיסיון שברחוב טילארי. אילו ניסו ליצור רושם קשה כאילו מנסים לחטוף מהן נשמה. גם שאלתה של הירושה הייתה תלויה בחלל האוויר. אך גם הרושם הקשה והלם ההפתעה לא עמדו בפני החוק היבש. לא רק בן הדוד, עורך דין, האיש שנחשב חוקית כיוורשו הקרוב של ואן קליין, גם הצוואה, כתובה בכתב ידו של ואן קליין, לא השאירה מקום לברור משפטי. העיקר יותר הפן ההלכתי של העניין: האם מותר לקבור את הכומר לשעבר, משומד ומיסיונר, בבית קברות יהודי? את השאלה הפנה הרב שפירא אל הגאון רבי יוסף אליהו הענקין, מאנשי ההלכה שבארה"ב. לאחר ששמע את כל פרטי הסיפור, פסק הרב כי אין מניעה לקבור את המת בבית קברות יהודי. התמונה שהצטיירה הראתה, כי אמנם הכומר שחי כל ימיו כמסית וכמדיח חזר בתשובה שלימה ברגעי חייו האחרונים. עטוף תכריכים וטלית נקבר שמעון בן מרדכי זאב בבית הקברות היהודי!

"והיה לכם לציצית" (פניני בית לוי גליון 284)

ויש לדקדק בלשון הפסוק מה כוונת הציווי "והיה לכם לציצית", הרי זה ברור שאם יעשו ויתנו ציציות על הבגד, יהיה להם בגד של ציצית?

אלא, בתרגום יונתן בן עוזיאל מפרש "ויהיו לכון למצוותא דציצית". כלומר: כשאדם לובש בגד, בוודאי הבגד עשוי לצורכי גופו: לכבד את עצמו ולהגן עליו מקור וחום, ואעפ"כ גם בענייני לבוש הגוף זכו בני"י שסבבם הקב"ה במצוות, שע"י מצוות ציצית, הבגד עצמו מתקדש ונעשה לחפץ של מצווה, ולא רק הציציות בעצמן יש בהן דין תשמישי מצווה, אלא גם הטלית בעצמה הנעשית לצורך האדם, הופכת לתשמישי מצווה. ולכן יש הידור מצווה גם בבגד של הטלית שיהיה נאה. כי גם בעניינים פרטיים שהם צורך גופו של אדם, אם משתמש בהם לקדושה, ובפרט אם מקיים בהם מצווה, הם הופכים לחפץ קדוש שיש בכוחו לפעול נפלאות.

מסופר כי באחד הלילות נשמעו נקישות בדלת ביתו של הכתב סופר. בפתח עמד אחד מבני העיירה שבא על מנת לבקש את עזרתו של הרב. בנו קודח מחוס, ואינו יודע ממי לבקש עזרה. אמר לו הרב: הנה אתן לך את הצעיף שאני מתעטף בו, תניח אותו על ראש הילד וזה בעז"ה יעזור. ובתנאי שלא תגלה לאף אחד שהגעת אלי, וגם תחזיר לי למחרת בבוקר את הצעיף. עשה היהודי כדבר הרב, וראה זה פלא תוך זמן קצר ירד חום הילד ולאט לאט הבריא. למחרת הזדרז האב להחזיר את הצעיף לרב ושאלתו בפיו מדוע ביקש הרב כי יחזיר לו כ"כ מהר את הצעיף. השיבו הרב משום שאין לי צעיף נוסף, ומה שבקשתי לא לגלות שהגעת אלי באמצע הלילה, כי במשך כל היום טרוד אני בענייני הקהל, ואין בידי זמן ללמוד בעמל אלא בלילה, כאשר האנשים אינם יודעים שאני ער. והנה צעיף זה ספוג בזיעה של תורה, ויש בו הכח לרפא חום של חולי, אך אם ידעו כי מקבל אני בשעות אלו לא יתנו לי ללמוד, וכבר לא יהיה כח לצעיף לפעול רפואות וישועות.

"והיה לכם לציצית"

הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זי"ע היה מעורר את הנערים שהגיעו למצוות והחלו להניח תפילין, שיקבלו על עצמם שלא לשוחח בדברי חולין כל עוד התפילין עטורים לראשם. אחד הבחורים שהצליח לשמור על קבלה זו, והגיע בסייעתא דשמיא ליום נישואיו, נשאל ע"י הרבי האם יהיה מוכן לקבל על עצמו שלא לשוחח בדברי חולין גם בהיותו עטוף בטלית לאחר החתונה. החתן הסכים, והקפיד מאוד שלא לשוחח שיחת חולין עם הטלית והתפילין. ואז סיבר הרבי את אוזנו של החתן ההוא, ואמר לו דבר נורא!

כאשר תגיע לבית דין של מעלה, ויתחילו לדון בעניינך, ואימת הדין תהיה נוראה, תוכל להשיב כדלהלן: כדרך כל נפטרי ישראל (כמובא בשו"ע יו"ד סימן שנ"א) גם אנוכי עטוף בקברי בטלית שבה התפללתי כל ימי חיי, וכיון שבחיי חיותי הקפדתי שלא לשוחח בדברי חולין בעת שאני עטוף בה, רק בדברי תורה, הרי גם עכשיו אני מבקש מבית דין של מעלה לא לשוחח עמי אלא בדברי תורה, ואבקש רשות שלא לדבר על יתר המעשים שעשיתי בעולם התחתון! . . .

כן מסופר על הט"ז זי"ע שכאשר הטלית גדול שלו נתבלה, החליטו בעלי הבתים בעיר לבוב להחליפה בטלית חדשה, אך כאשר הביאו לו את הטלית החדשה סירב הט"ז להתעטף בה, ונימק זאת בכך שהטלית הישנה תוכל להעיד עליו בבית דין של מעלה שלא היו לו מחשבות זרות בתפילת שמונה עשרה. . . .

"ועשו להם ציצית" (לפיד האש)

הרה"ק בעל השפע חיים מצאנז זי"ע שתה כידוע את כוס התרעלה עד תומה בשואה האיומה ונשאר בחסדי שמים לפליטה גדולה – תוך שהוא מקפיד גם במצבים הקשים ביותר לא לסטות מההלכה הצרופה ועל קוצו של יו"ד במסירות נפש נפלאה. והיה זה כאשר זכה ה' לצאת מגיא צלמוות הקפיד לנסוע ולחזק את שרידי הפליטים במחנות.

יום אחד הופיע ובידו "הפתעה", ארבע אלומות של חוטי ציצית למהדרין. כמאה וחמישים יהודים הסתערו לעברו, כל אחד בקש לזכות במצווה, אבל לא היה בידו יותר מארבע, מה עושים? הרבי הציע להם שיעשו גורל ומי שיעלה בגורל יזכה בציצית.

לפתע קם מתוך הקהל בחור צעיר, מנדל פשיטיק שמו, מפרחי חסידי גור בלודז' לפני המלחמה, אשר התייצב מול הרבי וטען כלפיו: "יש לי זכות קדימה, מגיע לי לקבל ציצית ללא הגרלה". "מאי חזית?" שאלו הרבי בחיוך קל. "דמא דידך סומק טפי"?! (דמך אדום יותר?! . . .) "אמנם כן" השיב הבחור, ותוך כדי דיבור תפס בחולצתו, ופרס מאותה לאורכה משתי הצדדים, הלא הנני לבוש בגד בן ארבע כנפות שמחויב בציצית מדאורייתא, אף אחד מבין הנוכחים אינו מחויב בציצית כמוני. הרבי התרגש מההברקה המלבבת של אותו יתום צעיר, אוד מוצל מאש. אפס קשתה עליו ההכרעה אם להיעתר לו, הלא כבר הוחלט פה אחד בהסכמת כולם לערוך הגרלה דווקא. פנה אל הבחור ואמר לו: "אם כוונתך צרופה לשם שמים, בטוח אני שתזכה בגורל!"

המתח בקרב הציבור גבר ועלה, מי יזכה בציצית? נגשו לעריכת ההגרלה, כל אחד קיווה להיות בין המאושרים ששמותיהם יעלו בקלפי. ברם, השמחה וההתרגשות הציפו את כולם ממש, ברגע שנשמע קול הכרוז: מנדל פשיטיק זכה בגורל! . . .

"ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת... וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" (טו), (לח) (רבי אליהו לופיאן זצ"ל - רבי מ"מ חדש שליט"א)

רבי מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין? מפני שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לאבן ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד" (חולין פט).

מסופר, כי הגה"צ רבי אליהו לופיאן, נשאל פעם על ידי אחד שאמר לו שאצלו המנגנון לא עובד תכלת דומה לים... שם זה נתקע זה לא מוביל אותו עד כיסא הכבוד! והוא השיב באוזני השואל: הלא נפסק להלכה (אבן העזר כא, א) שאסור להסתכל בבגדי צבעוניים של אישה שהוא מכירה אפילו אינם עליה, שמא יבוא להרהר בה. האם אתה מבין הלכה זו? בהחלט, השיב השואל, את ההלכה הזו אני אכן מבין. אמר לו ר' אליהו הוי אומר שהמנגנון עובד השאלה היכן... הבגדים לא יפעלו בו מאומה. (ודאי שלא ניתן ללמוד מכאן היתר למי שיש בו יראת שמים להסתכל בבגדים צבעוניים דנפסק להלכה שאסור להסתכל בבגדי צבעוניים של אישה, ואין אפוטרופוס לעריות).

כך נביא איך המרגלים, ש"כולם אנשים" - לשון חשיבות, הוציאו את דיבת הארץ רעה, שכן ארץ ישראל היא הטובה מכל הארצות - לשומרי מצוות, אך היא רעה מכל הארצות עבור אלו שפורקי עול ועוברים עבירות. והנה, המרגלים היו נוגעים בדבר, כי אילו נכנסו לא"י היו מועברים מנשיאותם, ומתוך שהיו נוגעים בליבם - ראו בעיניהם את ה'רע' שבארץ ישראל. לאור זאת נבין את סדר הפסוק: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". שרש"י מפרש: "הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסים לו את העבירות: העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות". ולכאורה, אם כן, צריך היה לומר "אחרי עיניכם ואחרי לבבכם",

שהרי קודם העין רואה ואח"כ הלב חומד? אלא, מכאן למדנו שהעין רואה לפי הלב: כשהלב טהור - העין רואה תכלת ונזכרת בכיסא הכבוד, וכשאין הלב טהור - העין רואה אפשרויות לחטא, חלילה. על כן אנו מתפללים "וטהר ליבנו לעבדך באמת" כי כשהלב יהיה טהור - גם העין תראה דברים טובים, ולא להיפך. הכל תלוי בטהרת הלב.

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת" (טו, לח) (מעשיהם של צדיקים)

מעשה שהיה מנהג היה בביתו של רבי ישראל מרוזין זצ"ל: כשמלאו לתינוק שלשים יום התקינו לו בגד של ארבע כנפות עם ציצית. כשהיה רבי דוד משה מטשורטקוב בנו של רבי ישראל, תינוק רך, ארע יום אחד שהילד בכה בכי תמרורים ולא הפסיק אף לרגע. ניסתה אמו הצדקת להרגיעו ניסתה לשעשע אותו אך הפעוט הוסיף לבכות בלי הרף. נחרדה הרבנית: שמא חולה הילד במחלה קשה, חלילה וחס, ויש להזעיק את הרופא בדחיפות? נכנסה אל חדרו של בעלה הקדוש וסיפרה לו כי הפעוט בוכה ללא הפוגה, והיא חוששת כי מחלה קשה תקפה אותו. הגיב הרה"ק: "בוודאי שכחו לעטפו בארבע כנפות עם הציצית!" אצה הרבנית אל הילד הבוכה, הסירה את מלבושיו ואכן, צדק הרבי הקדוש: משום מה שכחו להלביש היום לדוד משה'לה הפעוט את ארבע הכנפות שלו... מהרה אפוא ועטפה את התינוק המתייפח בארבע כנפות, וראה זה פלא, מיד פסק העולל מבכיו הממושך! מאז אותו מאורע כנוי אחיו הקדושים את אחיהם: "היהודי של הציצית".

"וראיתם אותם וזכרתם" (הרב חיים סבתו)

פעם אחת נאספו בביתי כמה סופרי סת"ם ודיברנו מענייני כתיבת סת"ם. סיפרתי להם, אדם אחד חש בעיניו, הלך אצל החכם, אמר לו החכם, הבא לי מזוזות ביתך. הביא לו. בדק החכם את המזוזות, ומצא שתיבת "וראיתם" בפסוק, "וראיתם אותם וזכרתם" שבמזוזת השער, מחוקה. התפעלו כל הסופרים מן המופת. אמרתי להם, סופרי סת"ם אתם? עמי ארצות אתם! הפסוק "וראיתם אותם וזכרתם" בפרשת ציצית נאמר ופרשת ציצית אינה נכתבת כלל במזוזה. הוסיף חכם מרדכי ואמר: בוא וראה כמה חביבים מופתים על ישראל. כמה פעמים סיפרתי מעשה זה, ולא ראיתי מי שלא נתפעל מן המופת, עד שהזכרתיו שהפסוק הזה אינו נזכר כלל במזוזה. וכי יש לך אדם מישראל שאינו יודע שפרשת ציצית אינה נכתבת במזוזה, אלא מתוך שחביבים מופתים על ישראל משתכחת תורתם.

ולא תתורו וגו' למען תזכרו וגו' (ט"ו - ל"ט - מ')

יהודי בא פעם אל הרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" מגור זיע"א וביקש תרופה למחלת השכחה, השיב לו הצדיק: כתוב בתורה "ולא תתורו" ובהמשך כתוב "למען תזכרו", וזוהי התרופה הכי טובה ומועילה לזיכרון.

“ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם”

מסופר, כי ביום חופתו של הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זי"ע רצה מושל המחוז לבוא ולברך את המחותנים שהיו רבנים במחוזו וכן לראות את החתן ששמע עליו רבות. החתן לא שמח לקראת ביקור זה וביקש דרכים להתחמק ממנו, מצד אחד כמושל המחוז עלול הוא לגרום צרות לאביו, לחותנו ולכלל ישראל, ומצד שני עליו להסתכל בפני גוי, מה עוד שאין ברצונו לברכו בידו הקדושה וביום החופה. . . אמר לו אביו הרה"ק רבי ישכר דוב זי"ע: כתיב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", וקשה שהרי קודם רואה העין ואחר כך הלב חומד, והיה צריך לכתוב ולא תתורו אחרי עיניכם ואחרי לבבכם?

אלא התירוץ הוא – שהעיניים רואות רק מה שהלב חומד, כשהלב אינו חומד ואינו חושב בדבר האסור, גם העיניים אינן רואות, אפשר להסתכל ולא לראות...

אני ה' אלקיכם (ט"ו – מ"א)

מסופר על הרה"ק רבי שניאור זלמן "בעל התניא" זי"ע"א שכבר בילדותו ניכרו בו סימני גאונות, ובכל עת שמחו למדני העיר להשתעשע עמו בדברי תורה, פעם שאלו אותו היכן יש פסוק בתורה המתחיל ומסתיים באותן שלוש תיבות? ענה הילד מיניה וביה: פסוק זה נאמר במקום בו משה רבנו לא אמר אמת, תמהו השומעים משה רבנו לא אמר אמת? אכן, ענה הילד, בפרשת ציצית מצינו פסוק המתחיל ומסתיים במילים "אני ה' א-לקיכם" ובשעה שאנו אומרים ק"ש, אנו מוסיפים את המילה "אמת", ואילו משה רבנו לא אמר "אמת" אלא סיים במילים "אני ה' א-לקיכם".

תלוי מאלו משקפיים מביטים

“ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו”

שאלה: מה הרוח שהייתה לכלב ולא נמצאה בשאר המרגלים!?

התשובה: שאר המרגלים חשבו שברגע שיכנסו לארץ תתבטל נשיאותם כיוון שמצווה למנות שם מלך. יוצא איפה, שהכבוד שיבש להם את הראייה האמתית על ארץ ישראל ומעלותיה... מאידך, כלב היה משבט יהודה וכבר הובטח לו "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבוא שילו" ולכן ההסתכלות שלו הייתה שונה = רוח אחרת (זוהי הסיבה שה' התפלל רק על יהושע והוסיף לו אות י' י'ה יושיעך מעצת המרגלים כיוון שמשם ידע שלכלב אין פחד להפסיד את הנשיאות ולעבור למלכות...)

תלוי מאלו משקפיים מביטים. משל למה הדבר דומה:

פעם אחת ראתה זקנה מחלון ביתה זוג חדש שהגיע לשכונה. חתן וכלה טריים בוודאי ירעננו את האוכלוסייה המבוגרת שבשכונה כך חשבה לעצמה... למחרת בבוקר מביטה היא שוב מהחלון ורואה איך הכלה הטרייה תולה כביסה בחריצות. אך דא עקא כל הכביסה

הלבנה מלוכלכת... היא לא ידעה את נפשה מרוב צער, כשהגיעה בעלה בערב היא שיתפה אותו במחשבותיה: "משה מה יהיה בעלה יראה איך שהכלה איננה יודעת לכבס... ייהרס בית בישראל?!..." ותוך כדי שיחה היא מקבלת על עצמה שמחר היא תלמד אותה את מלאכת הכיבוס.

והנה למחרת היא רואה מחלון הבית שהצעירה יוצאת שוב הכביסה אך הפעם הכביסה שהיא תולה נקייה. היא מתמלאת אושר, רצה לבעלה שחזר בדיוק מבית הכנסת וקראה לעברו: "תראה למדה לכבס הגברת"... אמר לה בעלה: "מה פתאום פשוט היום קמתי מוקדם אז ניקיתי את החלון..."

כן הוא הנמשל:

כשמסתכלים על דבר אם באים אליו עם מטען שלילי לא ניתן לשפוט בצורה נכונה. משקפיים נקיות חשיבה חיובית על הזולת תגלה את זוהרו הפנימי....

לכלב הייתה ראייה טובה על הארץ הוא הביט בה ללא פחד על כסאו... הכניסה לארץ נטיב עימו הוא יהיה למלך... לעומתו חבריו שבאו עם דעה שלילית לא יכלו לראות את טוב הארץ...

יום לשנה יום לשנה - מדת הדין או מדת הרחמים ? (יד, לד) (בני זלץ)

"במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה"

לכאורה המשמעות הפשוטה של 'יום לשנה יום לשנה' היא: כנגד כל יום שתרתם וסיפרתם לה"ר תסתובבו במדבר שנה תמימה. אלא שאם כן היה צריך להיות כתוב את ההיפך 'שנה ליום שנה ליום' ? עוד יש להקשות שהרי ידוע ש'לעולם מדה טובה מרובה על מדת פורענות' (סוטה יא) וכ' רש"י 'ועושה חסד - שאדם עושה לשלם שכר עד לאלפים דור נמצאת מדה טובה יתירה על מדת פורענות אחת על חמש מאות שזו לארבעה דורות וזו לאלפים' וא"כ מדוע החמיר עליהם ה' פי 356 וגזר עליהם להסתובב שנה כנגד כל יום?

ומתרצים כי אדרבא, מדת הרחמים היא שאמרה 'יום לשנה' ולא ממידת הדין הוא זה, כי ע"פ מדת הדין מלבד זאת שהם לא יכלו להיכנס לארץ גם היה עליהם למות בתוך ארבעים יום רצופים וכך אף אחד מהם לא היה משלים את שנותיו לגיל 60 ובניהם היו נותרים ללא אב ואם ומנהיג. ומצינו במשנה כי 'לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב' כי בו כלו מתי מדבר, ומבאר רש"י (תענית ל:) "שכלו מתי מדבר - דתניא כל ארבעים שנה שהיו במדבר בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר צאו לחפור והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר וישן בו שמא ימות קודם שיחפור ולמחר הכרוז יוצא וקורא יבדלו חיים מן המתים וכל שהיה בו נפש חיים היה עומד ויוצא וכל שנה היו עושין כן ובשנת ארבעים שנה עשו ולמחר עמדו כולן חיים וכיון שראו כך תמהו ואמרו שמא טעינו בחשבון

החדש חזרו ושכבו בקבריהן בלילות עד ליל חמשה עשר וכיון שראו שנתמלאה הלבנה בט"ו ולא מת אחד מהם ידעו שחשבון חדש מכוון וכבר מ' שנה של גזרה נשלמו קבעו אותו הדור לאותו היום יו"ט"

ונמצא א"כ כי מתי המדבר לא מתו במהלך כל השנה אלא ביום אחד בלבד - ט' באב (היום בו בכו בני ישראל בכיית חינם ונקבע כבכייה לדורות) וכך בכל שנה ושנה, כי השי"ת ברחמיו לקח את הגזירה שימותו ב-40 יום רצופים וקבע כי כל יום מן הארבעים ישובץ בשנה אחרת על פני ארבעים שנה וכך רק מי שהגיע לשנת ה-60 היה נפטר. מעתה יובן פירוש הפסוק 'יום לשנה יום לשנה' היינו כל יום ייקבע בשנה אחרת וכך ירוויחו הרבה שנות חיים כי לארץ ישראל בין כה וכה לא יוכלו להיכנס, וגם בניהם יעדיפו להסתובב עוד 40 שנה עם הוריהם ומשפחתם מאשר להיכנס מיד ולחיות כיתומים חסרי משענת.

"הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו" (יד, מ) (עלון טיש השבת, גיליון 107)

ה"אמרי אמת" מגור ביקר פעם אצל רבי דוד מקילץ, תלמידו של רבי יחיאל מאלכסנדר. בשיחתם הגיעו אל דור המדבר ועל חטא המרגלים, ותוך כדי שיחה שאל ה"אמרי אמת": "הרי אמרו חז"ל, ששערי תשובה לא ננעלו. תמה אני אם כן, למה לא התקבלה תשובת העם, שאמרו "הננו ועלינו, כי חטאנו?"

השיב רבי דוד: "מתי תשובה אינה חוזרת ריקם? כאשר האדם מכיר בחטאו וחוזר בתשובה שלמה. אולם העם שבמדבר לא אמר "הננו ועלינו, כי חטאנו", אלא אמר "אשר אמר ה' כי חטאנו", ומשמעות דבריהם היא, שלא הודו בחטאם אלא רק אמר ה' שחטאנו, ורק מפני זה אנו חוזרים בתשובה, ומפני שלא הייתה חרטה אמתית, לא התקבלה תשובתם". התפעל ה"אמרי אמת" מהפירוש הקולע, ואמר למקורביו: "ראו נא, כך צריך ללמוד ולפרש פסוק בתורה".

בהיתר ולא באיסור (גד שכטמן)

"טוב לי פה, אבל המיטה לא נוחה לי", הודיע הישראלי שהחליט להצטרף ל'מנזר השתקנים', לאב המנזר, בפעם היחידה בשנה בה הותר לו לדבר. אב המנזר פוטר אותו בחיך: "נחליף לך את המזרן". "הכרית שלי ממורטת ואיני מצליח לישון", סח בשנה השנייה. "נחליף לך את הכרית", הסכים האב. בשנה השלישית הייתה זו שמיכה קרועה שהטרידה.

בסופה של השנה הרביעית הודיע הישראלי: "הפעם אין לי אף תלונה, אך ברצוני לעזוב כאן". הנזיר גיחך בבוז: "הגיע הזמן, גם ככה מאז שהגעת אתה לא מפסיק להתלונן..."

“אסור. אסור. אסור. הכל אסור אצלכם, אין טעם לחיים”. נשמעת הטענה מפי רבים שנחשפים לאור היהדות בצורה אקראית, או כאלו שמחליטים להתריס נגד הדת. האם בעובדה שניתנו לנו 248 מצוות מעשיות, וכנגדם 365 איסורים - יש כדי להצדיק את טענתם? רשות הדיבור לתלמוד.

ילתא, אשתו של רב נחמן, שאלה אותו (חולין קט): כל מה שאסר לנו הקב"ה בתורה - התיר לנו דבר אחר לעומתו. לדוגמא: אסר לנו דם - התיר כבד כנגדו, אסר לנו חזיר - אולם מוחו של הדג הנקרא שיבוטא (והוא בטעם החזיר) הותר באכילה. רצוני לטעום טעם של בשר בחלב. הורה רב נחמן לטבחים שיצלו עבורה 'כחל' - עטיני הפרה לאחר שחיתתה, שבהם יש חלב והם עשויים מבשר. [כמובן שהבישול צריך להתבצע באופן מסוים]. אז התשובה לשאלתנו, האם נכון שרוב מצוות התורה הן איסורים, די ברורה. ילתא מדגישה בדבריה "כל שאסר לנו הבורא בתורה - התיר לנו כמותו!". אם כן, אין זה משנה כמה איסורים יש, משום שכנגדם יש דברים המותרים.

כשלב שני ובנוסף לכלל זה, מובאים דבריו הנפלאים של רבי שלמה קלוגר. דבריו המוסבים על האמור בפרשתנו, לעניין ציצית, מובאים על ידו ככלל בסיסי לחינוך ילדים, אך סבורני שעבורנו, כבוגרים, יתרמו הדברים לא פחות. "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ד' ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (טו, לט). ישנה הקבלה ברורה בין המעשה שמותר לעשות לבין המעשה אשר לא ייעשה: "וראיתם אותו", כנגד, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". כדי שאב יוכל לאסור על בנו פעולה מסוימת, מסיבה חינוכית, חובה עליו לתת לילדו אלטרנטיבה המתירה מעשה דומה. שהרי אי אפשר לאסור על הילד פעולה אקטיבית בלא למצוא לו תחליף הגון. בכך נגרום לו לחפש תחליפים בחוץ, כי חוק הוא בבריאה "הבטלה מביאה לידי שעמום והשעמום מביא לידי חטא".

אם כן, מה יעשה הבן ולא יחטא?! לכן, מחנכת התורה, בבואך לשלול פעולה אסורה - תדאג למצוא את הפעולה המקבילה שאין כל חשש בעשייתה. ואם תציג בפניו תוכן חיובי, בגדר "וראיתם אותו", אזי תוכל להורות לילד "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

כלל חשוב זה, אמור להתקבע בתודעתנו כאמצעי עזר נפלא להתגברות על פיתויי היצר. אם יש אופציה ליהנות בהיתר, מדוע לפזול לכיוון השלילי?

ישבתי עם חבר ותיק לשיחה בענייני עבודת ד', שיחה פתוחה 'ללא כפפות'. אמרה זו של הגר"ש קלוגר עלתה בשיחה וגרמה לבן שיחי התפעלות עזה. ואז הצגתי בפניו שאלת תם: 'לפי האמור, יוצא שהיצר הרע צריך לצאת לפנסיה. משום שלכל עבירה שהוא יציג, אנו נדרשים רק למצוא את הפעולה המותרת המקבילה. אז איך זה שאנו עדיין חוטאים?'. הוא הנהן בראשו בהסכמה. והמסקנה נוקבת. עצתו של היצר לחטוא, אמנם מותרת לנו מעשה אקטיבי חילופי המותר לחלוטין. אך ההבדל ביניהם, שההנאה המותרת מהנה. אבל

זה לא 'מותג'. זה 'חיקוי'. יתירה מזו: "מים גנובים ימתקו", הריגוש שבדבר האסור מעלים מעינינו את ההיתר. אנו רוצים את מלוא ההנאה שניתן להפיק ממעשה חומרי. לו השכלנו לחשב כמה מושלמת ונהדרת היא ההנאה שאותה נקבל רק מההתגברות על המעשה האסור, וכבונוס תתווסף לנו הנאה מהמעשה החומרי המותר שכנגד - היינו מתגברים ונהנים ללא גבול.

שבב נוסף למחשבה: כמה גדולים חסדיו יתברך. גם את המלחמה בין מותר לאסור הוא גימד עבורנו לממדים כה זעירים של התלבטות בין מאה אחוזי הנאה כאן ועכשיו, לתשעים אחוזי הנאה כאן, פלוס אלפי אחוזי הנאה בעוד זמן לאחר הניצחון. ואנו בוחרים שוב ושוב בסוכרייה הנוצצת ולא בשטר הירקרק של מאה הדולר...

רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם חֶלֶה תְּרִימוּ תְרוּמָה (טו, כ) (הרב יוסף זילברפרב)

מסופר על רבי מאיר'קה ממיר ז"ל שנסע פעם אחת בדרך, וסר למלון להתפלל ולנוח. בתוך כך באה שיירה של עניים שנסעו ממקום למקום, הרבה עגלות יחד עם נשים וטף. ראה רבי מאיר'קה בתוכם עני אחד, איש זקן שניכר על פניו כי מנקה הדעת הוא.

בעלת הבית נתנה לעניים כיכר לחם ותבשיל לאכול. כל העניים ניגשו וחטפו ואכלו, אך אותו זקן הלך במתינות ולקח כלי לנטילת ידיים, בדק אותו היטב אם הוא כשר כהלכתו, ואחרי כן לקח פרוסת לחם ורצה לברך עליה "המוציא", אך הניחה בחזרה ולא בירך עליה, רק לקח כעך אחד וישב לאכול, ונטל מים אחרונים וברך ברכת המזון. לאחר שהשיירה עזבה את המקום, ניגש רבי מאיר'קה לבעלת הבית ושאלה: מתי אפית את הלחם? "תמול שלשום" – ענתה. "התזכרי, אם הפרשת חלה מהלחם הזה?" נבהלה האישה וקראה בקול: "אוי לי, כי שכחתי להפריש חלה". הבין רבי מאיר'קה כי אותו עני הוא איש אשר רוח א-לוקים בו.

מיד, רתם עגלתו ורץ אחרי העניים והשיגם באמצע היער, והזקן איננו. שאלם הרבי: איה הזקן אשר הלך אתכם? השיבו לו: למה זה תשאל על המשוגע הזה? הוא נטפל אלינו זה שבועות אחדים, באשר נלך – ילך ובאשר נלין – ילין, אך בשיגעון יתנהג, פעם בפעם הוא הולך מאתנו לבין השיחים שביער, מתמהמה שם וחוזר אלינו. פעם בימות הקור הגדול ראה בריכה של מים קפואים ושבר הקרח וטבל במים שמתחת לקרח. שאל אותם הרבי, לאיזה רוח הלך עכשיו, הראו לו והלך לאותו מקום ומצאהו עומד תחת אילן, תפוס במחשבותיו ומראהו כלפיך אש. ניגש אליו ואמר לו: רבי, ברכני! ביקש ממנו העני נדבה קצובה ונתן לו, ויברכהו. כששב רבי מאיר'קה לרבו רבי מרדכי מליכווטיש וסיפר לו את אשר קרהו, אמר לו הצדיק: אשריך שנתברכת מהקדוש רבי לייב שרה'ס.

הפרשת חלה (טו, כ) (אבנר)

בפרשת השבוע נאמר ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה

מצות חלה היא מצוה אשר נמסרה לנשים כדי לתקן את מה שחטאה חוה בעץ הדעת.

הבה נתבונן ונראה כי מצות חלה היא מצוה חשובה ביותר וכי חז"ל הפליגו במעלת מצות הפרשת חלה כל כך עד שאמרו בזכות שלושה דברים נברא העולם שנאמר בו בראשית ברא, בשביל חלה שקרויה ראשית עריסותכם, תרומה שנקראת ראשית דגנך, ובכורים שנאמר בהם ראשית ביכורי אדמתך.

המשותף לשלושת המצוות הללו הוא, שכאשר בא היהודי ליהנות מעבודת השדה, עבודות האילן ועשיית הלחם שהשקיע בהם עמל וטרחה רבה, אומר לו הקב"ה המתן רגע אחד והתבונן שהכל מאיתי ואני נתתי לך את כל השפע הזה, ואל תעלה על דעתך חלילה שההשקעה שלך והידע שצברת הם שנתנו לך את התוצאות.

בשעת הפרשת חלה נחשוב על כך שהכל מיד הקב"ה והכל תלוי ברצונו, ולכן זמן הפרשת החלה הוא עת רצון להתפלל לפני מי שאמר והיה העולם שהוא זן, מכלכל, מרפא ומעשיר שישפיע שפע על כל הצריכים לכך.

"איש מקושש עצים ביום השבת וכו' ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אותו באבנים (טו, לב)"

מסופר, שבשנה אחת בשבת פר' שלח, הגיע חסיד אחד שהתגורר בעיר אחרת אל שולחנו של הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, והיה האיש מהרהר בליבו: הרבי שלי הוא איש אמת, וכי הצדיק הזה, נו. . . הרגיש הרה"ק בדבר. קרא לו אליו ואמר: אמור נא לי, מדוע דנו את ה"מקושש עצים" בעונש חמור כזה? לא ידע החסיד כוונתו בשאלה זו, ושתק. הוסיף ר' מאיר'ל ואמר, בוא ואסבירך: העצים נקראים הצדיקים, כמו שכתוב בפרשתנו: "היש בה עץ אם אין" (יג. כ). "ומקושש עצים ביום השבת" - הוא זה שמסתובב בשולחנות האדמו"רים ואומר לעצמו: צדיק זה הוא רבי, וצדיק זה אינו רבי! ... או "גדול" זה שווה, ו"גדול" זה אינו שווה!... לכן דינו כהמשך הפסוק.... נבהל האיש ומיהר לבקש את סליחתו מהרבי והבטיח שלא ישוב לחשוב מחשבות אלו להבא.

"לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (טו' לט')

אמר הרה"ק רבי יצחק מביאלה זי"ע "תתורו" לשון היתר, וחלילה לכם לרצות למצוא בתורה את ההיתר לעשות מה שלבכם חומד, "אחרי לבבכם. . ."

"ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (טו, לט) [לאור הנר]

עניין שמירת העיניים, הוא עניין שדורש חיזוק תמיד, ולהתבונן כיצד התייחסו גדולי ישראל בזהירות ובחומרה לגביו, על מנת להחדיר בנו את חובת השמירה לפי דרגתנו.

רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, גר במרחק של חמש דקות הליכה מאמו הקשישה. בכל שבוע, היה הבן מגיע לבקר את אמו, ובאחד הימים החל פתאום לבוא בכל יום לבקרה. תמהה האם ושאלה אותו: "מדוע שנית ממנהגך הקבוע? השיב לה: "והלא מחויב אני במצות כבוד הורים". "ומדוע לא באת עד היום בכל יום"? והבן השיב: "משום שחבל היה לי על העיניים שלי... ואם תשאלו מה השתנה בי, אומר לך, שהתחלתי לסבול מקטרקט (מחלת עיניים), והוא משמש לי כעין כסוי על העיניים. ומאחר שאינני רואה טוב, הנני מסוגל כעת להלך ברחובה של עיר!...". עד כדי כך נשמר רבי מיכל יהודה זצ"ל מהליכה בת חמש דקות בתוך רחובות העיר בני ברק! כאשר הזדמנה לי שעת כושר, שאלתי את הרב אודות אמתותו של ספור זה. הרב אמר שאיננו זוכר, אך יתכן שזה נכון. והוסיף: "בכל אופן, הנני זוכר בברור שבניתוח להסרת קטרקט גרמו לי נזק עצום". "הנזק", הוסיף הרב לבאר לי, "הוא שפתאום התחלתי לראות כל כך טוב ברחוב. מחויב הייתי לעשות את הניתוח, משום שטשטוש הראיה גרם לכך, שלא זיהיתי אנשים שברכו אותי לשלום, והיה בכך חשש פגיעה בהם".

באותו עניין מסופר על הרב גד אייזנר, ששמש כמשגיח בישיבת "חדושי הרי"ם" בתל אביב. ופעם אחת עמד עם תלמידו בתחנה לכוון תל אביב, והנה נגשה אליו אישה אחת ושאלה: "סליחה, אדוני, מה השעה"? הרב הוציא את שעונו מן הכיס והשיב לה שהשעה היא עשר בבוקר. כעבור דקות אחדות נגשה שוב האישה ושאלה: "סליחה, אדוני, מה השעה"? שוב הוציא הרב את שעונו מן הכיס, התבונן בו והשיב: "השעה עשר וחמש דקות". בשלב זה ניגש אל הרב תלמידו ושאל: "האם הרב יענה לה כל חמש דקות?" והרב השיב: "ומנין לך שמדובר באותה אישה?...".

ולא יהיה כקרח וכעדתו (יז,ה) (הרב אליהו בורכוב)

התורה מזהירה אותנו מפני כל שותפות בענייני מחלקת, והנה גם בתוך המחנה פנימה יש רבים הנכשלים בעוון המחלקת, בשונה מעברות אחרות. אמר על כך הרב שטינמן זצ"ל, כפי שמובא בחוברת "מזקנים אתבונן": "יש נבלות וטרפות שאנחנו אוכלים שנאת חנם, מחלקת וכל העניינים שבין אדם לחברו. בזמן האחרון התרבו כל כך יתומים ואלמנות, מי יודע אם לא בעוון המחלקת ארע כל זאת?...".

אמנם מוסיף הרב שטינמן פעמים רבות אנו רואים כי הנענש עצמו לא חטא במחלקת, ובכל אופן הוא נענש מפאת שתי סבות: האחת מדין ערבות שכל ישראל ערבים זה לזה, ולכן גם מי שלא חטא נענש, והשנייה משום שיתכן שלעתים שמע על המחלקת ונהנה

ממנה, או, לחלופין, הוא מקבל את הדברים ועל ידי כך משתייך למחלקת, על אף שהוא איננו הגורם שלה.

“וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת... וירגמו אותו באבנים וימת”. (פניני בית לוי, גליון 284)

לכאורה ייפלא מאוד מדוע המקושש עצים נענש בעונש קשה של סקילה, והרי אמרו חז“ל שהמקושש לשם שמיים נתכוון דחשש המקושש שמא יטעו ישראל ויאמרו שכל שמירת שבת נוהגת רק בכניסתם לארץ ישראל, לכן ביקש המקושש להראות לכלל ישראל ולהשריש בלב כולם שאף במדבר מצוים הם על שמירת שבת ולכן חילל את השבת כדי שיהרג ולמען ישמעו וייראו ויתרה מכך יש להתפעל מגדולת נפשו של המקושש שראה לנגד עיניו את טובת הכלל, ומסר נפשו למען כלל ישראל. האם יש מסירות נפש גדולה מזו?!

ומכאן נלמד שאסור לאדם לעבור על דבר קטן מהתורה, ואפילו בסטייה קלה, גם כשזה למטרה חשובה ונעלית ביותר, ואף שהמקושש נתכוון לשם שמים נגרם במעשהו נזק וחסרון לדורי דורות שהרי אמרו חז“ל: אלמלא שמרו ישראל שבת שנייה, לא שלטה בהם אומה ולשון. וידוע, שאותה שבת הייתה שבת שנייה, ואילו המקושש היה שומר את השבת, לא שלטה אומה ולשון בעמ“י והיה נחסך סבל וגלות של אלפי שנים.

מסופר על הגאון ר' משה פיינשטיין זצ“ל שבהיותו רב ברוסיה, התגורר בעירו יהודי שהיה מלשין ומוסר לשלטון על יהודי העיירה, והיו היהודים סובלים ממנו צרות צרורות. יום אחד חלה המלשין, ומת. טרם מותו השאיר מכתב לחברה קדישא ובו כתב היות שהוא מתחרט על מעשיו הרעים ומחפש כפרה על כל הצער שגרם לבני עירו, חפץ שיקברוהו מחוץ לבית הקברות ועוד שיקברוהו קבורת חמור, בניוול וביזיון- וע“י כך יכופר לו עוונותיו.

הלכו החברה קדישא לר' משה שהיה רב העיירה, ושאלוהו כיצד לנהוג. ענה להם, על פי דין - אדם אינו בעל הבית על גופו ומחמת כן אינו יכול לצוות מה יעשו לגופתו לאחר מותו, ולכן תנהגו כפי שההלכה מחייבת, תקברוהו ככל יהודי שמת. התפלאו ואמרו: הרי היהודי התחנן במכתבו שינהגו בו כן, על מנת שיהיה כפרה על עוונותיו, ומדוע לא נרחם עליו וננהג עמו כן? השיב ר' משה: מתפקידינו לשמור ולקיים מה שאומרת ההלכה. ולא מה שהוא אומר, ומתפקידי כרב בישראל לדאוג שאכן ההלכה תבוצע כהלכתה ולכן אנו מחויבים לקברו כדת וכדין. ולעניין חטאיו ועוונותיו - בשמים ידונו אותו על מעשיו הרעים. ואכן החברה קדישא עשו כדבריו.

חלפו מספר ימים ושומר בית הקברות רואה שהגיעו מטעם השלטונות לבדוק את קברו של אותו מלשין. הם פתחו את הקבר ובדקו ולאחר שהייה קצרה חזרו וסגרוהו. כשראו שהשומר מתפלא על מעשיהם הסבירו לו שקיבלו מכתב מאותו מלשין טרם מותו, שבו כתב: היות ואני יודע שבני עירי שונאים אותי, ודאי יקברוני בביזיון ולכן עליכם

לבדוק אם אכן קברו אותי ככול בני ישראל או כקבורת חמור. ואכן עשינו כדבריו אך נוכחנו בטעותו. וכשהתפרסם הדבר, ראו כולם את זכותו של ר' משה זצ"ל שדקדק בהלכה ללא סטיות וללא התחשבות בדעות ורגשות אחרות, שעל ידו ניצלו כולם מעונש כבד.

וימאסו בארץ חמדה תהילים (קנ, כד) (הרב יוסף זילברפרב)

"וארון ברית ה' הולך לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה". "ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים", אמר רבי חמא בר חנינא: אותו היום סרו מאחרי ה'. חודש ימים שהו בקברות התאוה, דכתיב: עד חודש ימים, ושבעה ימים של הסגרת מרים, דכתיב: ותסגר מרים שבעת ימים, וכתוב: שלח לך אנשים, ותניא: בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים. המקום – מדברן פארן – "וישלח אותם משה ממדבר פארן". בפרשת מסעי נקרא המקום "רתמה" ומבואר בחז"ל על שם לשון הרע של המרגלים, שנאמר: מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים.

לא ככל הגחלים, גחלי רתמים, שכל הגחלים כבו מבחוץ – כבו מבפנים, ואילו גחלי רתמים, אף על פי שכבו מבחוץ – עדיין בוערות מבפנים, כך לשון הרע, אף על פי שאתה הולך ומפייסו והוא מתפייס – עדיין הוא בוער מבפנים (על פי מדרש רבה).

מובא במדרש: מה ראה לומר אחר מעשה מרים, שלח לך אנשים? אלא, שהיה צפוי לפני הקדוש ברוך הוא שיאמרו לשון הרע על הארץ. אמר הקדוש ברוך הוא: שלא יהיו אומרים לא היינו יודעים עונש לשון הרע, לפיכך סמך הקדוש ברוך הוא העניין זה לזה, לפי שדיברה מרים באחיה ולקתה בצרעת, כדי שידעו הכל עונשו של לשון הרע, ואף על פי כן לא רצו ללמד.

על שליחת המרגלים מובא ברשב"ם שהקב"ה לא נקב בשמות מי ילך לתור את הארץ, כשם שעשה לנשיאים שמנו את ישראל ובנשיאים שהנחיל את הארץ כמובא בפרשת מסעי, שאותם נקבו בשמות, וכן תנאי התנה להצלחת המרגלים שעליהם להבין כי הארץ היא "אשר אני נותן לבני ישראל", אך המרגלים התכחשו לנקודה זו ולא הזכירו אף פעם את הביטוי "אשר ה' נותן לבני ישראל", אלא: "באנו אל הארץ אשר שלחתנו", "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה", וזוהי סיבת כישלונם שנכשלו והכשילו את בית ישראל. נשיאי ישראל המשוללים אמונה בה', בכוחם להביא חורבן וכליה לעם. "וימאסו בארץ חמדה" – זה הדבר הגרוע ביותר שמאסים ארץ שהקדוש ברוך הוא קורא לה "חמדה", וכמובא במדרש: "מדד הקדוש ברוך הוא כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל אלא ארץ ישראל, וכשמאסים בארץ חמדה ולא זו בלבד אלא "ותרגנו באהליכם ותאמרו בקנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו" – מבליטים ומפרסמים את חוסר האמונה בבורא, קיבלו עונשים קשים: "להפיל אותם במדבר" – הם עצמם לא יבואו אל הארץ שמאסו בה, וכן, "ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות" – גלות ושעבוד לדורות הבאים.

הגר"י לוינשטיין זצ"ל הקשה באחת משיחותיו מה חשבו המרגלים להרוויח על ידי מניעת כניסת בני ישראל לארץ, האם חששו שיפסידו נשיאותם כשיכנסו לארץ, והאם ישנה אפשרות להישאר במדבר, וגם אם יחזרו למצרים, הישארו בנשיאותם? התמיהה הנוספת היא על העם כולו: כיצד יכלה טענת "עם גדול ורם כענקים" להפחידם, הרי בעיניהם ראו את יד ה' הגדולה במצרים, ותגובת העם על ידי בכי ותוספת אמירה של "לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו", תמוהה ביותר כיצד באו לידי כך קהל ישראל?

ומבאר הרב על פי דברי הרמח"ל האומר: "ופשוט הוא שאפילו אם יפקח האדם על עצמו, אין בכוחו להינצל אילולי הקדוש ברוך הוא עוזרו. היצר הרע תקיף מאד וכמאמר הכתוב: 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו בידו', אפילו יפקח האדם על עצמו בכל כחו, לא יוכל לנצח את היצר הרע, אך אם האדם יפקח על עצמו, אז הקב"ה עוזרו וניצול מן היצר הרע". בני דור המדבר לא סמכו על כך שהארץ טובה ולכן עזר ה' הוסר מהם ונשארו חסרי דעה ולכן האמינו לדברי המרגלים, ולכן למרות כל הניסים שראו במצרים ובמדבר, נמוג ליבם מפחד "ערים בצורות בשמים", ופרשה זו מהווה דוגמא מוחשית לכוחו של היצר בהעדר סייעתא דשמיא לאדם, שהרי כבר נאמר: כל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו. הקב"ה נקרא "מלך עוזר" ופירוש המושג עוזר הוא כשיש עובד אשר לו ניתן הסיוע, אולם, בלא עבודה, לא ישיג האדם סייעתא דשמיא. בפרשת המרגלים, אומר הגר"י לוינשטיין זצ"ל, ראינו מה גדול החושך שבו נמצא האדם בלא סייעתא דשמיא. בזה יובן פשר מצבינו, מצד אחד, הכל מאמינים בעולם הבא, ומצד שני, חיי היום יום מתנהלים מתוך התעלמות כמעט מוחלטת מהעולם הבא. הסיבה היא, העדר סייעתא דשמיא הנגרם בגלל חוסר פיקוח האדם על עצמו. אין לו לאדם אלא לפקח על עצמו, ואז ינצל, ועל כך נצטוונו: 'ובחרת בחיים', תפקידנו להיות בוחר בחיים ואז יהיה ה' יתברך בעזרינו בכל אשר נלך.

חידון פרשת שלח-לך

1. היכן מוזכר לראשונה שמו של יהושע בן נון בתורה?

יהושע מוזכר לראשונה בפרשת בשלח כשהוא נבחר לנהל את המלחמה נגד עמלק (שמות יז ט).

2. איזה מבניו של יעקב מוזכר בשמו של אחד המרגלים?

יוסף מוזכר בשמו של המרגל משבט יששכר - יגאל בן יוסף (במדבר יג ז).

3. למי קורא א-לוקים בפרשה זו "עבדי"? למי עוד הוא קורא בתורה "עבדי"?

השם קורא לכלב בן יפונה "עבדי" (במדבר יד כד), ובפרשת בהעלותך, הוא מכנה כך את משה (במדבר יב ז-ח).

4. מהם שלושת הפירות שבהן השתבחה ארץ ישראל, אשר מופיעים בפרשתנו בפסוק אחד?

ענבים, רימונים ותאנים, הם שלושת המינים שהמרגלים לקחו עמם מארץ כנען, וכולם מופיעים יחד בפסוק כג במדבר יג.

5. מהם שני המקומות בפרשתנו שבהם מישהו נסקל או כמעט נסקל באבנים? היכן מסופר בתורה על מישהו שחשש שיסקלו אותו?

כשכלב ויהושע משבחים את ארץ כנען, בני ישראל כמעט סקלו אותם (במדבר יד י). מאוחר יותר, המקושש שאסף קרשים בשבת, נהרג בסקילה (במדבר טו לה-לו). בפרשת בשלח, כשבני ישראל מתלוננים, משה זועק אל השם ש"עוד מעט וסקלוני" (שמות יז ד).

6. היכן מופיע בפרשתנו המספר 10?

א-לוקים אומר למשה שבני ישראל ניסו אותו 10 פעמים (במדבר יד כב).

7. מיהם שני האנשים שקורעים את בגדיהם בפרשה זו? מתי הפעם הראשונה שקבוצת אנשים קורעת את בגדיה?

יהושע וכלב קורעים את בגדיהם כשהם מגלים שהעם קיבל את דיבת המרגלים (במדבר יד ו). בפרשת מקץ, אחיו של יוסף קורעים את בגדיהם כשהגביע מתגלה בשקו של בנימין (מד יג).

8. בפרשה זו ה' גוזר על בני ישראל לנדוד במדבר במשך 40 שנה (במדבר יד לג). מהם שני המקומות הנוספים בתורה שבהם מוזכרות 40 שנים?

גם עשיו וגם יעקב התחתנו בגיל 40 (בראשית כה כ, כו לד).

9. היכן בפרשה זו שמים מישהו במשמר (מעצר)? על מי עוד מספרת התורה שהוא נאסר?

המקושש הוכנס למשמר עד שהשם אמר למשה מהו העונש המתאים לו (במדבר טו לד). בפרשת וישב, יוסף ושר המשקים ושר האופים של פרעה מוכנסים למאסר (בראשית מ ג). בפרשת מקץ יוסף מכניס את אחיו למאסר לשלושה ימים (בראשית מב יז). בפרשת אמור מוכנס המגדף שקילל את ה' למשמר עד שה' הודיע מהו עונשו (ויקרא כד יב).

10. איזה פסוק בפרשתנו מתחיל ומסתיים באותן שלוש מילים?

הפסוק האחרון בפרשה (שהוא הפסוק האחרון בפרשייה השלישית של קריאת שמע), מתחיל ומסתיים באותן שלוש מילים "אני ה' אלוהיכם" (במדבר טו מא).

שאלות חידון א'ב' לפרשת שלח-לך

א. כמה זמן נשארו בני ישראל במדבר בגלל חטא המרגלים?

ב. בני ענק

ג. המרגל למטה גד...

ד. עמיאל בן גמלי היה המרגל משבט...

ה. מרגל שלא חטא בחטא המרגלים

ו. האבא של נחבי

ז. המרגלים העידו שארץ ישראל...

ח. הקדוש ברוך הוא נשבע במלים...

ט. העדה הרעה טענה: "הלא _____ לנו שוב מצרימה"

י. אחימן ששי ותלמי היו...

כ. המרגלים יצאו לתור את ארץ _____

ל. ויעלו ויתורו את הארץ ממדבר צן עד רחוב _____

מ. זו

נ. המקום משם הביאו המרגלים זמורה ואשכול ענבים נקרא...

ס. המרגל משבט אשר

ע. בגלל

פ. על הציצית שמו...

צ. חברון נבנתה שבע שנים לפני...

ק. והייתם _____ לאלקיכם

ר. שמוע בן זכור הוא המרגל של שבט _____

ש. אחד מילידי הענק

ת. "ונתנו על ציצת הכנף פתיל _____"

התשובות לחידון א'ב' פרשת שלח-לך

א. ארבעים שנה

ב. בני ענק

ג. גאואל בן מכי

ד. דן

ה. הושע בן נון

ו. ופסי

ז. זבת חלב ודבש

ח. חי אני...

- ט. טוב
 - י. ילידי הענק
 - כ. כנען
 - ל. לבא חמת
 - מ. משו
 - נ. נחל אשכל
 - ס. סתור בן מיכאל
 - ע. עקב
 - פ. פתיל תכלת
 - צ. צען מצרים
 - ק. קדשים
 - ר. ראובן
 - ש. ששי
 - ת. תכלת
-